POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVOM

HRVATSKI PLANINAR

God. XXXVII. Svibanj-Lipanj 1941. Broj 5.-6.

Izdaje Hrvatsko planinarsko društvo, Zagreb

HRVATSKI PLANINAR

GLASILO HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA
ZEITSCHRIFT DES KROATISCHEN ALPENVEREINS
RIVISTA DI SOCIETÀ ALPINA CROATA
REVUE DU CLUB ALPIN CROATE
JOURNAL OF THE CROATIAN ALPINE CLUB

Izdavač i uprava - Herausgeber und Verwaltung - Editore e amministrazione - Editeur et Administration - Publisher and Administration: Hrv. plan. društvo, Zagreb, Varšavska 2a, tel. 65-01
Urednik - Schriftleiter - Redattore - Redacteur - Editor: Ivan Rengjeo, Zagreb, Križanićeva 4a

GOD. XXXVII SVIBANJ-LIPANJ 1941 BROJ 5-6

SADRŽAJ: Nezavisna država Hrvatska. — Švob H.: Utisci s Velebita. — Ćurčić: V.: Neretva. — Rosandić Z.: Iz podzemne Like. — Brezovečki S.: Penjački uspon u sjevernoj stijeni Anić-kuka. — Sigmund: J.: Uspon na Ploče (2228 m). — Zapisnik 67 redov. glav. skupštine Hrv. planinar. društva. — Društvene vijesti

»Hrvatski Planinar« izlazi 12 puta na godinu i to u prvoj polovici mjeseca. Pretplata stoji godišnje: za društvene članove Din. 50.— (đaci i naučnici plaćaju Din. 40.—), za nečlanove Din. 60.—; za inozemstvo Din. 70.—. Pojedini broj stoji Din. 5.—. Pretplatu, oglase i reklamacije prima HPD Središnjica u Zagrebu, Varšavska ulica 2a. — Odgovorni urednik: Ivan Rengjeo, gimn. ravnatelj, Križanićeva ulica 4a. — Rukopisi se šalju na urednika. — Izdavač: »Hrvatsko planinarsko društvo« u Zagrebu. — Tisak »Tipografije« d. d., Zagreb, Preobraženska 6. — Za tiskaru odgovara Ivan Ivanković, Selska cesta 47.

GRADSKA ŠTEDIONICA

OPĆINE SLOB. I KR. GLAVNOG GRADA ZAGREBA U ZAGREBU

Središnjica: **Jelačićev trg 10a** Ispostava: **Ozaljska ulica 20**

GRAĐANI!

Služite se svojom štedionicom,

koja Vam pruža najveću sigurnost.

ZA SVE ULOŠKE JAMČI OPĆINA GRADA ZAGREBA

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA

Ono, što smo mi Hrvati u srcu svome nosili, čemu smo se nadali i što smo u duši samo naslućivali, — danas je ispunjeno i ostvareno.

Napokon, nakon dugih stoljeća, Hrvatski je Narod doživio svoj veliki i sretni čas. Postao je slobodan gospodar svoga udesa, svoj na svome. Hrvatska oslobodilačka borba dovela je do uspjeha i pobjede. Uspostavljena je Nezavisna Država Hrvatska sa svim državnim atributima: ona je suverena i svoja, samostalna je i nezavisna.

Zaslugom i energijom borbenih, odlučnih i beskompromisnih naših prvoboraca na čelu sa štovanim našim Poglavnikom drom Antom Pavelićem, — njihovom 12-godišnjom mukotrpnom borbom i izdržljivošću, i njihovom kao stanac kamen tvrdom vjerom u konačni uspjeh, — uskrsnula je Nezavisna Država Hrvatska, — naša draga i lijepa Domovina.

I tako se ispuniše san i nada brojnih hrvatskih generacija, težnja i želja naših velikana i mučenika Zrinskoga i Frankopana, program i životno nastojanje Oca Domovine velikog učitelja dra Ante Starčevića, politički cilj narodnog našeg revolucionarca Eugena Kvaternika i bezbrojnih hrvatskih javnih i tajnih, znanih i neznanih kulturnih radnika, nacionalnih trudbenika, boraca i mučenika.

Nezavisna Država Hrvatska obuhvaća skoro cijelo historijsko i nacionalno područje Hrvatskog Naroda. U njoj su udruženi i spojeni hrvatski povijesni krajevi: Hrvatska, Slavonija, Bosna, Humska zemlja, Dubrovnik i Dalmacija. Ujedinivši skoro sve Hrvate u jednu državnu organizaciju Hrvatska je veća, prostranija i moćnija, nego što je ikada u svojoj povijesti bila.

U ovom novom vremenu, u tom najvažnijem razdoblju hrvatske povijesti, kada treba da se udare čvrsti temelji naše državnosti, kada se ima da organizira i izgradi u svim svojim dijelovima moderna Hrvatska, — treba da s voljom, ljubavlju i patriotskim žarom ulože sav svoj trud i napor, sve svoje moralne i intelektualne sile i snage svi dijelovi Hrvatskog Naroda, i seljak i radnik, i građanin i intelektualac.

I mi, hrvatski planinari, prionut ćemo s voljom i energijom, da izvršimo svoju veliku i časnu zadaću i dužnost, koje nam slobodna Domovina nalaže. Istina, Hrvatsko planinarsko društvo je i do sada,

kroz sedam decenija svoga rada i života uvijek, dosljedno i svijesno izvršivalo svoju veliku patriotsku zadaću: njegovalo je i razvijalo u svim slojevima i u svim krajevima Hrvatskog Naroda svetu vatru i ljubav za Majku Domovinu, njezine ljepote i znamenitosti. Hrvatske su planine bile ona sveta i mila mjesta, gdje smo se u doba ropstva ročili i sastajali, gdje smo jedino mogli — kao nekada hrvatski hajduci — u gustim šumama i na vrletnim visovima da slobodno dišemo, slobodno i nesmetano izmjenjujemo misli, i raspravljamo o boljoj budućnosti Naroda i Domovine. Sada će i hrvatski planinari, u slobodi, kada im se pruža široko polje rada, s pojačanom voljom i energijom prionuti uz posao ostajući i nadalje vjerni smjernicama, koje su im postavili i namrli ocevi i djedovi, osnivači Hrvatskog planinarskog društva. U tome radu i nastojanju ostaju i ostat će hrvatski planinari uvijek

Za dom — spremni!

Utisci s Velebita

Hrvoje Švob (Gračac)

Tamo, gdje lička željeznica prelazi iz visoravni podno Velebita na uspon po boku Crnopca, da se uzvere preko Cerovca i Malovana na čuvenu Zrmanju, na početku toga puta stoji željeznička stanica Gračac.

Ljeti, kad putujete u Split ili Šibenik, u noći gledate, kako lijevo dolje još dugo svijetle električne svjetiljke. Čas ih nestaje, a čas opet bliješti drhtava svjetlost. To se vlak provlači kroz tunele ili prolazi usjecima. Svijetlo, koje vidite, potječe od željezničke stanice, zgradâ ložionice, sekcije za održavanje pruge i nevelike željezničke kolonije. Mjesto Gračac je udaljeno do tri kilometra, pa živi posebnim, svojim životom, dok tu kod same stanice živi podosta poklonika Velebita. Poslije napora, teške i odgovorne službe službeno ruho zamijeni planinarska oprema.

U jesen i pred proljeće stanica je pusta. Gračačko polje poplavi. Ponornice Otuča i Ričice razliju se lijevo i desno uz prugu, jer otvori, u koje ove vode poniru, ne mogu odjednom progutati toliku količinu vode. Puše li u jesen vjetar, uz obalu udaraju valovi, šume i pjene se kao na obali mora. Zimi se jezero sledi. Pod debelom korom voda otječe tražeći puta u dubini zemlje i izlijeva se, prošavši ispod Velebita, u more.

Tada je sve tiho, bezglasno. Na smrznuto jezero padne snijeg. Vidi se tek po koji skijaški trag samotnog planinara, koji je preko

Barâ kraticom pošao put Vrbicâ. Tamo daleko krile se divlje patke nad studenom, ravnom plohom. S pruge dahće lokomotiva; sve slabije se čuje njezin šum, a vjetar s Velebita nosi neki tajanstveni, daleki zvuk. Ne znaš, da li to pseto laje u daljini, ili vuk zavija visoko u gori, ili je to samo posljednji zamah bure, koja se visoko gore bijesno razmahala pa sada stenjući malakše.

Kada podeš po ovakovu zimskom danu cestom, koja vodi u Obrovac, pa skreneš gore udesno prema Ćelavcu, obazri se. Bura jenjava, oblaci lepršaju kao bijele zastave na azurnom plavetilu neba. Crnopac je sakriven oblacima. Ali gledaj, polako odlaze zavjese oblaka, a iza njih, sve jasnije ukazuje se vrlet Velebita. Odjednom kao da je Crnopac planuo vatrom. Sunce je obasjalo vrhove, pa se žare u visini, a oblaci putuju kroz plamen. Nebo je zbacilo svoju koprenu magle te se otvorili vidici i ukazale visine. Vrhunci, stijene i goleti, kamene gromade propinju se, rastu, plamte. Piramide, obelisci, zastave, ruke, gorostasi, sva čudesa Velebita bliješte u sjaju sunca.

Nastale su bure i mećave, a poslije njih došli su tihi zimski dani puni sunca. Odlučismo preko Medka na Struge. Još u mraku prolazimo medačku ravan prema Breziku i dolazimo do podnožja Bukove glavice. Pozdravljaju nas prvi zraci sunca. Kroz tišinu zimskog jutra čuje se samo udaranje palica i škripanje snijega pod skijama. Uspinjemo se Bukovom dragom, a zatim skrećemo prema jugu. Tu nam uspon na skijama postaje naporan zbog prilične strmine. Pokušamo skije otkopčati. Ne valja ni to, jer je snijeg vrlo dubok i mekan te upadamo u jame između kamenja kao u kakove bunare. Krzna nemamo pa treba uprti i s pomoću raskoraka i stepenastog koraka dočepamo se Pločica, odakle razgledamo Ličku ravan. Dolazimo do sedla, a odavle vozimo kroz šumu u laganim spustovima do ponikve zvane Dusina poljana. Skoro potom valja nam se popeti strmim obronkom pa preko njega na uvalu Grubišin dolac. Tu nam se ukaže Badanj (1639 m), bliz i veličanstven.

Sada imamo još jednu strminu i eto nas na Strugama. Prekrasan je topao zimski dan. Snijeg bliješti pa se čini, kao da su se brda pokrila plaštem od bisera.

Tiho je. Upijam ovu tišinu. Nijema smirenost ulazi u mene, osjećaj, kakav se uzalud traži u dolini. Dolje je život bez slobode, sputane su kretnje i zarobljene, mrtve duše. Automati... Zatvorim oči. Još traje to divno, to neospisivo čuvstvo!

Sići ćemo dolje, ali i tamo će nas hrabriti ovi oblici, ova prkosna stremljenja u visine. Putem na Sveto brdo, između Egeljca i Dušica, u predjelu zvanom Palež, ima jedna šuma. Gola stabla dižu se iz snijega. Vrhovi su im pokidani burom. Često je deblo još sasvim

blizu zemlje polomljeno. Tada strši kao bolni torzo; nijemo vapi put visina. Stoje debla kao ranjenici istrganih ruku, polomljenih udova, raskoljenog tijela. Nekima se grane i grančice splele, pa onako tanke i sitne izgledaju kao raščupane ljudske kose. Surova, bešćutna kamenjara gleda užas bure. Neka su stabla povaljena, burom ubijena.

To je nijemi, bezglasni plač šume. Skamenjeni užas!

Ostavljamo ovo mjesto te u sumraku stižemo na Dušice podno Svetog brda. Otključavamo kolibu Akademske skijaške organizacije, koja je i opet doživjela provalu, pa je sada ostala bez posuđa. Prvi smo posjetioci ove godine, iako već teče treći mjesec. Posjetilaca ima zapravo vrlo malo, ali zato u knjizi ima priličan broj planinaru poznatih imena. Kraj Brahmovog potpisa ucrtao je netko križ. Čini se, da je to bio Brahmov zadnji posjet Velebitu prije katastrofe na Anić-kuku. Sada je i ta stijena konačno popustila nesavladivoj volji penjača, a njezina žrtva počiva daleko od nje, na zagrebačkom Mirogoju pod skromnim, ali lijepim spomenikom.

Dva dana na Dušicama ostat će u neizbrisivoj uspomeni. Užitak vožnje po tim prekrasnim terenima nije mogla pomutiti ni magla, koja nas je drugo jutro obavila, a ni kiša, koja nas je pratila pri povratku.

Zima jenjava. Odlaze bure i snježne mećave, odlaze nekud daleko, kao da se nikad više ne će povratiti. Budi se čežnja u ljudskim dušama. O, kad bi sa zimom otišli i svi jadi, sav bol izmučenog čovjeka! Da odu sve čemerne tuge, da sa zimom odu i sve patnje daleko nekud, odakle nema povratka!

Zažutjeli su gdjegod prvi jaglaci, šafrani su već provirili u svijet, kukurijek se njiše na proljetnom lahoru. Ipak, još je uvijek sve isto kao i prije: kamena polja, rijetko, krzljavo zelenilo, snijeg u visinama. Tek sunce miluje svojim zracima i zrak miriši drukčije, nego što miriši zimi.

Počinje prvi dah proljeća . . .

Liko, pusta Liko! Nijemo, tiho se u tebi rađa proljeće. Ne dolazi bujnim zelenilom, ne javlja se glasnim kliktajem i ptičjim cvrkutom. Poslije urlaja bure, poslije fijuka vjetra sve je opet tiho, tiho kao ukleto. Sve šuti. Sve je drukčije, ništa nije kao drugdje. Nijemo se igra kolo nedjeljom. Bez glazbe, bez svirača, bez pjevanja. Vrti se kolo, čuješ samo topot: hop, hop.

Liko, tugo golema . . .

Uputismo se na Crnopac. Odlazimo iz Gračaca obrovačkom cestom. Prije nego što cesta počinje padom, skrećemo ulijevo vođeni izbrisanom, jedva vidljivom markacijom.

Brzo smo u divljem kršu. Potresno djeluju stijene Crnopca! Lagano se uspinjemo mimo veličanstvenih grozota, što su izmodelirane u ovom vilovitom stijenju. Neki divni užas, neke veličajne strahote zjape svuda naokolo. Prolazimo hodnicima, galerijama i terasama. Sve se više penjemo; sad već gazimo po snijegu, a tišina postaje sve veća, sve grobniji je muk. Tek tamo gore pri vrhu budi se vjetar, fijuče kroz stijene krša. Misliš, da su gore orgulje i da neki čarobni svirač svira glazbu, koja te vabi gore u visine. Eto nas pred zadnjim dijelom puta, pred samim smo vrhom. Snijeg je tvrd, smrznut, te naš prvi u grupi cepinom sijeće stepenice u starom putu nad provalijom. Na vrhu smo. Na visini smo od samo 1404 m, ali smo doživjeli ljepote, kakovih često nema niti na mnogo višim vrhovima.

Kao nejako dijete u krilu zime rodilo se proljeće, a s njime i naše nade, naši planovi i programi. Sad će nam Velebit biti pristupačniji, ići ćemo često, da mu se divimo. Pođite i vi, ne će vam biti žao. Velebit vas zove!

Neretva

Vejsil Ćurčić (Sarajevo)

Neretva je po prirodnim ljepotama kraja, kroz koji protječe, najveličanstvenija rijeka u našoj Državi Hrvatskoj. U romantici se s njome teško može mjeriti ikoja druga rijeka evropska. Na svakom koraku susreću nas neočekivano nova i nova iznenađenja, koja naprosto zanose kako priprosta čovjeka tako i planinara i učena istraživača. Svoje korito izdubila je duboko u vapnencu (u poljima i lukama u konglomeratu: Jablanica i dalje niz rijeku osobito oko Drežnice, zatim Bijelo polje i Bišće-polje kraj Mostara i dr.) i teče brzo između vrletnih i visokih klisura, buči i pjenuša razbijajuji se o survane stijene. Puna je tajanstvenih dubokih virova s potkopanim i isplakanim pećinama.

Samo kroz krajeve s dolomitskom formacijom kao na pr. u Župi kraj Glavatičeva ili oko Konjica i još ponegdje dolina je riječna nešto proširena i voda plitka, nema dakle onih udubina ni virova kao u tjesnacima.

Korito Neretve puno je finog šljunka i neobično mnogo bjelutka osobito kroz dolomitske krajeve, od čega i sama voda onuda dobiva svoj bjelkasto-modri kolorit, dok je inače modro zelene boje.

Neretva je prilično hladna, zdrava i bistra voda, ali začudo kroz nju se može dobro vidjeti u dubinu samo dva do tri metra.

Neretvino poriječje bilo je nekoč prekriveno gustom šumom i debelim slojem humusa, pa vode ni za najvećih oborina nijesu

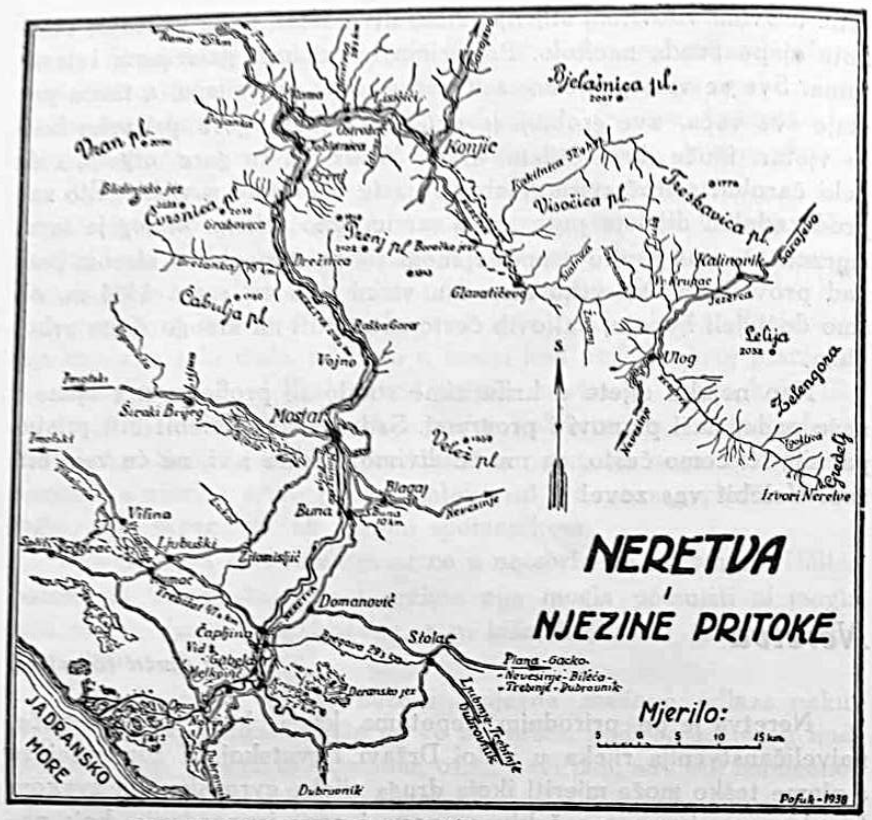

(BROJEVI UZ RIJEKE OZNAČUJU NJIHOVU DULJINU).

mogle onako jako i brzo nabujati, kao što se to danas dešava, kad je gotovo cijelo to poriječje najvećim dijelom ogoljćeno. Danas oborine sjure najvećom brzinom s okolnih brda u potoke i rijeke, te one za tili čas strahovito nabujaju i valjaju, štono se veli, i drvlje i kamenje. Radi toga Neretva i njezine pritoke još i danas primjetno dubu svoja korita. U Neretvu se izlijevaju osim njezinih manjih i većih pritoka na površini još i mnogo krških vrela uz samu rijeku.

Sjeverno i sjeveroistočno gorje iznad Gacka, te Gatačko polje čine glavnu vodomeđu rijeka gornje Hercegovine. Odavle se vode razilaze na tri strane. Prema jugozapadu i zapadu teku ponornice rijeke. One u svome toku poniru pod zemlju, a dijelom opet protječu krška polja, i opet se gube, da podzemnim putem stignu do Jadranskoga mora. Njihov podzemni tok nije nam sasvim poznat, ali znamo, da veže viša krška polja s nižima i protječući natapa ih i pretvara u plodne krške oaze.

Prema sjeveru teče Sutjeska, koja utječe u Drinu nedaleko sastavke Pive s Tarom.

Na sjevero-zapad teče opet Neretva, glavna rijeka Hercegovine. Neretva je najizrazitija planinska rijeka. Njezin izvor nalazi se u brdu Pušini (Gredelj), dakle u području najviših bosansko-hercegovačkih planina, i to u nadmorskoj visini od nekih 1260 m.

Vrelo joj je usred bukove šume i vrlo maleno, a voda izbija između kamenja i zemlje. Po mome računu, za moga ljetnog boravka davalo je vrelo na sat najviše 70 do 80 litara vode. Međutim oko glavnoga vrela pišti voda na sve strane, sakuplja se u male potočiće i obara se prilično brzo prema zajedničkom koritu. Ljeti presahnu manja okolna vrela, pa je i Neretva isprva tek neznatan potočić. Sve do njezine pritoke Pridvorničkog vrela može se ljeti gotovo svuda preko nje prijeći u obući. Odavle pa naniže ima već i ljeti dosta vode. Kad okiša ili kad snijeg kopni, Neretva naglo nabuja i postaje već od izvora brza i plahovita onako, kakva je sve, dok ne prođe i kroz posljednje klisure ispod Počitelja više Čapljine.

Od izvora do ušća Neretva je duga nešto oko 218.5 km.

Od vrela pa do ušća Pridvoričkog vrela, najveće pritoke u gornjem dijelu Neretve, strane doline nisu mnogo strmenite i njezino je korito još neizgrađeno, prostrano, plitko i puno šljunka. Zato ona često ovuda i mijenja svoje korito, koje nema skoro nikakvih većih dubina. Od Pridvoričkog vrela ubrzo ulazi Neretva među mjestimice neprohodne klisure, gdje joj se korito vrlo suzuje. Tuda ima i

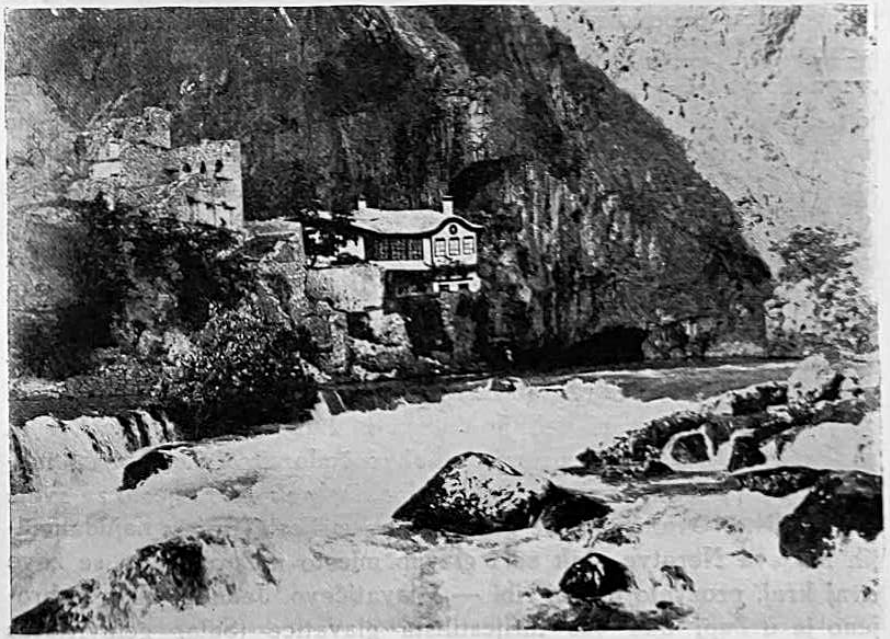

VRELO BUNE, LIJEVE PRITOKE NERETVE

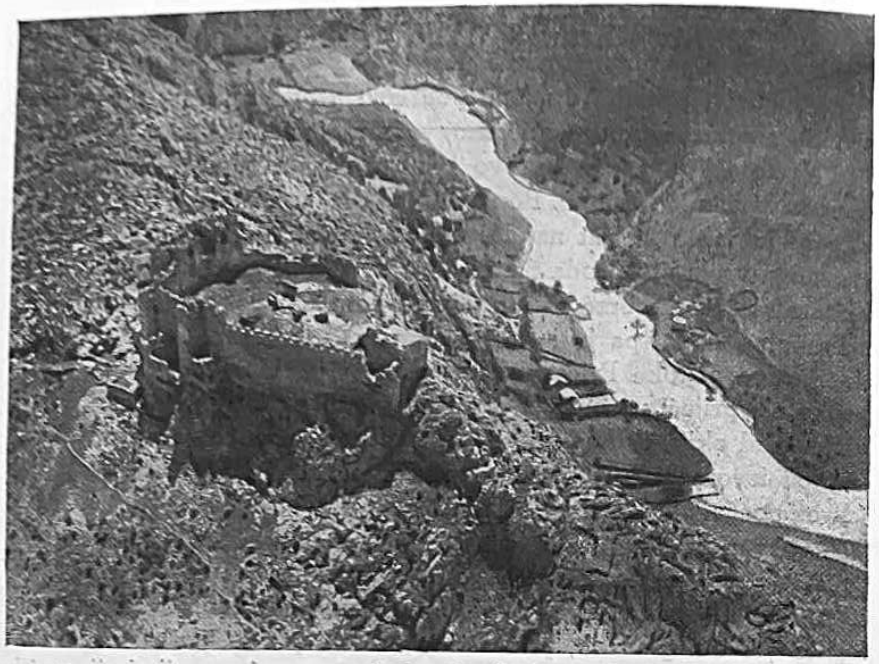

STJEPAN-GRAD S RIJEKOM BUNOM

dubokih mjesta i manjih bukova. Nešto poviše Uloga ostavlja ona već taj prvi tjesnac i izlazi u malo širu dolinu, ali već jedan sat ispod Uloga ulazi ponovo među neprohodne, mjestimice okomite klisure, »Proplavi« (Okladnik). Ovdje je Neretva izdubila svoje korito u vapnencu sa 6—800 m. visokim stranama i velikim i tajanstvenim dubinama sa zapušenim bukovima, u kojima je voda modro zelene boje. Tu ona pravi veliku i neprohodnu okuku, a pod Treskavcem, uz selo Ljusiće, nekih 7 km od Uloga nizvodu, nalazi se otprilike do 4 m. visoki slap (Stolački slap).

Probijajući se s mukom kroz te klisure ulazi Neretva iza njih u nešto širu kotlinu, koju je izlijebila u bijelom trošljivcu ili borovnjaku (dolomitu), kako ga tamošnji narod zove po boru, jer bor, Pinus nigra, najvoli ovaj kamen. I korito je ovdje prostranije, a u svijetlozelenoj vodi jasno se razabire svaki kamenčić bijelog pijeska. Voda nije prebrza, nema ni velikih dubina ni bukova, ali nije posve ni plitka. Kod ovakve zgode nije nikakvo čudo, što je najbolja i najkrupnija neretvanska pastrva, glavatica, izabrala ovo mjesto za svoje mrijestilište. Ovamo dolaze glavatice na mrijestenje i iz najudaljenijih krajeva Neretve. Čak se i glavno mjesto u Župi, kako se zove ovaj kraj, prozvalo po toj ribi — Glavatičevo. Jedne godine nabrojeno je u Župi oko 600 mrijestilišta glavatice (Salar genivittatus Heck). Glavatica može narasti i do 30 i više kilograma težine. Osim

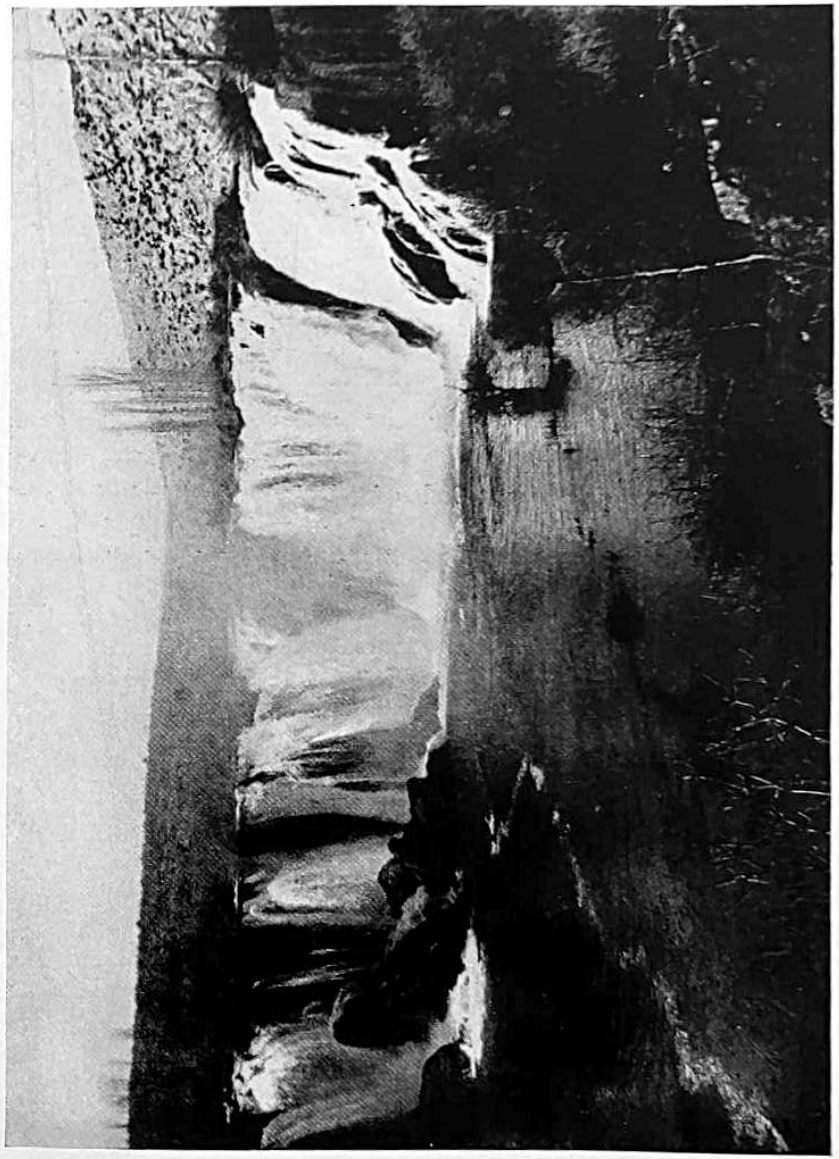

TREBIŽAT, DESNA PRITOKA NERETVE, SLAP KRAVICE

glavatice u Neretvi žive još 3 vrste pastrva: potočna pastrva, mekousna i zubatak.

Ispod sela Ribara suzuje se opet dolina Neretve, gdje se ona kao i kroz Proplavi pjenuša i huči prosijecajući si korito opet u tvrdom vapnencu. U ovom tjesnacu nalazi se preko 30 m visok slap, niz koji se obara u Neretvu potok Šistica, otoka Boračkog jezera.

Malo niže ovog vodopada utječe u Neretvu rijeka Rakitnica, koja izvire visoko ispod zapadnog obronka Treskavice planine.

Kod sela Špiljana ostavlja Neretva spomenuti tjesnac, ulazi u široku kotlinu dolomitske formacije između Konjica i Rame. Ona dovle zadržava uglavnome pravac toka JI—SZ i onda skreće od svog prvobitnog pravca gotovo pod pravim kutom i teče sve do ušća u južnom pravcu. Od Konjica počevši pravi ona veliku okuku zaobilazeći tako glomazni masiv gordoga Prenja.

Od ušća Rame tekući između Prenja i Čvrsnice počinje Neretva ponovo velikim probojnim radom. Tu je ona po svojoj eroziji najdostojniji predstavnik kanjonskih tvorevina na Balkanskom poluotoku. Uvalila se je ona u od 800 do 1200 m duboko korito između strmih strana, osobito u gornjem dijelu, između Plase i Glogova. Slojevi bjeličastog pjeskovitog dolomita su gotovo horizontalni, te mjestimice izgledaju kao zidovi. U geološkom pogledu je ovaj dio njezine probojne linije pa sve do mora i najzanimljiviji. Najzagonetniji je naime svakako postanak njezine doline između Rame i Jadranskog mora, gdje je ona poprijeko probila pravac pružanja dinarskih planina, i to odmah na početku preko 2000 m visoku planinsku masu. Jablanička ravan jedino je veće polje u cijelom ovom defileu.

Ovaj tjesnac Neretve bio je odvajkada gotovo sasvim neprohodan, sve dok nije probijena cesta Mostar—Konjic polovicom prošlog vijeka. Zato na ovom dijelu (od ušća Drežanke pa do Jablanice) ne nalazimo nikakvih tragova starije ljudske kulture. Sav saobraćaj unutrašnjosti s Jadranskim morem obavljan je oduvijek brdskim putem preko Konjica, Boraka, Lipeta, Bijelog polja, Mostara i obratno. Doline velikih rijeka naravni su putevi i za rasprostranjenje i biljaka i sitnih životinja, pa je baš zanimljivo, da je ovaj tjesnac i u tom pogledu bio od velikog upliva. Do Drežanke prodiru na pr. biljke (osobito smokva i šipak), a isto tako i životinje (amfibije i reptilije) čisto mediteranskog područja. Mimo ove granice prolaze samo nekoje vrste, jer je i njima prolaz kroj ovaj tjesnac vrlo oteščan. Vinova loza doprla je ipak do Konjica, gdje donekle dobro uspijeva.

BORAČKO JEZERO (KOD KONJICA)

Ovo je najuži i najdublji dio Neretvine probojne linije, ponegdje je samo 3—4 m široka. Iza pritoke Rame Neretva je znatno bogatija vodom. Veća količina vode u uskom i nagnutom koritu čini je u daljem toku vrlo brzom. Korito opet riječno puno je pećina te survanih i podlokanih stijena, o koje voda udara velikom silom, pa razbijajući se o njih, pravi bukove i huči.

Na planinama, koje hidrografski s Neretvom komuniciraju, nađeno je tragova diluvijalnih glečera, koji su ostavili tako jasnih tragova (geografskih objekata) također u dolini Neretve, osobito onih vrlo razvijenih terasa, kojih se viđa osobito oko Jablanice. Zanimljivo je, da ove terase ne stoje ni u kakvim direktnim vezama s koritom starih glečera i u njihovom sastavu sudjeluju u izvjesnoj mjeri oblutci iz oblasti Rame i Doljanke. Na taj način probojna Neretvina komunicirala je već u diluviumu s konjičko-ramskom kotlinom. Među oblutcima nađe se kvarcporfira, jaspisa i hematita, koji potječu s jugoistočnih dijelova Vranice, i to s Vitreuše; svakako važni dokazi negdašnjih hidrografskih veza (vidi o tome dr. Friedrich Katzer, Geologischer Führer durch Bosnien und die Herzegovina, Sarajevo 1903., str. 234, 236).

Kao prvo veće polje je Bijelo polje ispod Bahtijevice i Veleži na lijevoj strani naše rijeke. Još veće i uopće najprostranije među poljima oko Neretve je Bišće-polje ispod Mostara. Donju naslagu

ovih polja sačinjava većim dijelom čvrsti diluvijski jezerski konglomerat (ova mostarska nizina naime bila je za čitavog neogena i diluviuma pod jezerom), u koji je Neretva već nekoliko metara užlibila svoje korito i koje još i dalje udubljuje. Zbog toga ona, za niskih voda, teče mjestimično nekim uskim ali dubokim olukom tako, da bi se ponegdje mogla i preskočiti. Neretvino potkapanje na mnogim je mjestima i ovuda u koritu sve do ispod Mostara oborilo ogromne stijene konglomerata, te i u samim poljima pravi bukove, a voda pjenuša. Isto tako ima i ovuda bezbroj pećina i dubokih virova.

U dnu Bišće-polja, gdje se Buna salijeva niz oniske slapove u Neretvu, staložila je i Neretva mnogo sadre i pravi mali slap. Baš na ovom dijelu ljeti se slije Neretva u jedan oluk, pa se preko nje može lako preskočiti.

Od ušća Bune pa do Čapljine donekle se opet suzuje uvala Neretve, ali nema kanjona. Korito joj je prostrano i nije onako duboko ukopano kao kroz polja više i niže Mostara, nema pećina ni survanih stijena, zato i voda teče mirnijim tokom bez bukova i pjenušanja.

Ispod Čapljine, gdje prima s desne strane pritoku Trebižat, ulazi Neretva u velike nizine, kojih više ne ostavlja sve do svoga ušća u more.

Kako Neretva tako su i njezine pritoke izdubile u vapnencu. dolomitu , škriljevcu itd. svoje korito,, koje je ponegdje poput kanjona ili među strmenitim čas obraslim ili većinom golim stranama.*

Iz podzemne Like

Zvonimir Rosandić (Zagreb)

U 6. i 9. broju »Hrvatskog planinara« od 1931. godine pod istim naslovom prikazane su nekoje pećine iz okoliša Studenaca. U istom članku je istaknuto, da je taj prikaz samo mali ulomak iz podzemne Like, a i rečeno je, da će se taj prikaz nastaviti drugom prilikom. Iako sada izlazi ovaj članak s većim zakašnjenjem, nastavit ćemo ipak ondje, gdje smo stali.

Južno od Sudenaca, na jednom strmom i teško pristupačnom obronku jedva se i opaža poput horizontalne pukotine ulaz u pećinu Z b j e g. Pećina se sastoji od jednog niskog (0,5 m) i širega (3 m) hodnika, koji u dužini od 5 metara horizontalno vodi do drugog pećinskog

* O Neretvi i njezinim pritokama kao i o ribama u tim vodama vidi piščevo djelo: Neretva i njezine pastrve.

dijela — prostrane i okrugle dvorane s promjerom od 18 i s visinom od 9 metara.

Speleološke su značajke ove pećine: malena vlažnost, dosta visoka temperatura, oskudnost u pećinskom nakitu i u vodi nakapnici. Strop sveden na sve strane podjednako kao i posve zaravnata podnica daju jedinoj dvorani približno oblik polukugle, kojoj su stijene prevučene mjestimice kalcitnom prevlakom mrke boje. Postanak je njezin vezan uz brojne sitne pukotine u gornjokrednom vapnencu, pa pripada tipu pećina sa zaravnjenim svodom. Tu nema pojedinačnih kamenih blokova niti kamenih nakupina, koji su posljedica obrušavanja stropa, što je česta pojava u drugim pećinama. Dno je izravnato i očišćeno, pa se ne može oteti utisku, da je u ovoj podzemnoj prostoriji djelovala ljudska ruka, da je ovaj red djelo čovjeka, koji je stanovao u pećini. Zaista je ova pećina najljepši ostatak ove vrsti iz onoga vremena teškog i herojskog rvanja naših djedova za svoj opstanak u borbi s Turcima, ona je značajan historijski spomen iz onih dana, kada čovjek večerom nije mogao znati, što mu jutro donosi, kada je u nejednakoj borbi, prepušten vlastitoj obrani, pred navalama nadmoćnog protivnika umio iskoristiti prirodna zakloništa posluživ se ovakovim objektima kao zadnjim uporištem u žilavoj obrani svoje slobode i slobode svoga ognjišta. Pećine je čovjek i u ovo historijsko vrijeme dobro iskoristio u obrambene svrhe, pa ih ima veći broj u Lici, u kojima su sačuvani tragovi utvrđivanja ovih dobrih prirodnih zakloništa, u koja je čovjek spremao najnužnije ostatke svoje preostale imovine i zaklanjao od nemilog ratnog bijesa svoju nejačad, djecu i žene. Još je i danas jaka predaja u svijesti naroda o tragičnim časovima iz onih dana, koji su se odigravali u ovakovim zbjegovima, a porušeni obrambeni zidovi u pećinama davni su svjedoci takovih katastrofa.

Po svojoj prirodnoj formaciji je pećina Zbjeg veoma zgodna za obranu i zaklon. Nesamo što je ulaz u pećinu neprimjetljiv, nego je i pristup u samu dvoranu veoma težak, jer ga brani iako dosta široki, ali prema visini čovjeka izgrađeni spomenuti niski i dulji (5 m) hodnik, tako da onaj, koji želi doprti do dvorane, mora puzati čitavom dužinom hodnika. Ovakav položaj čovjeku ne popušta ni da se brani, a kamoli da napada, a ukoliko napada, to može da čini tek s par ljudi, i to u ležećem položaju. Obrana pak iz pećine je već tim posve jednostavna i laka, a može da sudjeluje s daleko većim brojem ljudi. Da bi obrana bila još uspješnija i zaklon sigurniji, izgradili su stanovnici pećine dva međusobno paralelna obrambena zida na onom mjestu, gdje se sastaje hodnik sa samom dvoranom, u međusobnom razmaku od dva metra, a u svakom zidu su ugrađena po jedna vrata.

Od svih ličkih pećina najbolje je poznata, bar nominalno, široj javnosti pećina S a m o g r a d, koja je od Perušića udaljena neko

¼ sata. Pećina se nalazi na sjeveroistočnoj strani dijagonalne kose Velebita ispod vrha Grabovače (772 m), zapadno od Perušića, pa sve do ulaza njezina vodi dobro uređen put. Izgrađena je u debeloslojevitom gornjokrednom vapnencu protežući se smjerom N-S. Već od same željezničke stanice upada u oči prostrana i duboka (8—15 m) vrtača bunarskog oblika, koja je u horizontalnom presjeku eliptičnog oblika s velikom osi od 50 m i malom osi od 30 m, pa se na rubu njezina dna krije sam ulaz u pećinu. Stijene vrtače su okomite, tek na sjeverozapadnoj strani uzdiže se stijena stepenasto pod velikim kutom, pa bi jedino na ovoj strani bio omogućen, iako mučan silaz, da nije perušićka općina dala izgraditi stube, koje vode do samoga ulaza.

Formiranje ove vrtače je u genetičkoj vezi s pećinom Samograd. Ona je bila sastavni dio sadanjeg pećinskog hodnika — prostrana dvorana, kojoj se pokrov urušio. Na ovu činjenicu upućuje sam oblik vrtače s vertikalnim dolinskim stranama, ravno dno, iz kojega proviruju kameni blokovi kao ostatci nekadanjeg pećinskog svoda, pa sama pećina, kojoj je ulaz na južnom donjem rubu vrtače. Urušenje, koje je malene relativne starosti, uslijedilo je radi okolnosti, što se ovdje siječe nekoliko jačih pukotina (diaklaza), kojima je pritjecao veći kvantum atmosferske vode tako, da je razaranje kamenja i otanjivanje pokrova mehaničkim i kemijskim radom vode znatno pojačano, što se očituje i velikim prostranstvom vrtače prema ostalim pećinskim dvoranama.

Osim ovoga je pospješila urušenje tanka slojevitost vapnenca baš u ovom dijelu, te jača nabranost i raspucanost kamenih naslaga. Urušenjem ovoga pokrova nastao je sadašnji ulaz u pećinu. A da je prije toga procesa postojao ulaz na drugom kojem mjestu, nema tragova, nego ukoliko je postojao, to se mogao nalaziti u urušenom pokrovu sadanje vrtače u obliku jame, koja nastaje uvijek na mjestu, gdje se sijeku pukotine. S ovim će svakako biti u vezi pomanjkanje fosilnih ostataka, pa se do danas nije našao ni jedan trag njihove eksistencije, ma da su u pećini vršena i kopanja prilikom uređivanja stuba i izravnavanja pećinskog dna.

Pećinski se ulaz izdiže u obliku luka sa znatnom širinom (10 m) i visinom (4 m), iza njega se hodnik naglo širi, da već u dužini od 46 m postigne najveću širinu od 33 metra. U 107., 171. i 207. metru dužine suzuje se hodnik na minimalnu širinu od 3 metra, pa je pećinski hodnik ovim uzinama podijeljen na tri velike i jednu malu dvoranu, od kojih je najveća prva sa širinom od 33 m i dužinom od 60 metara, druga je 20 m široka i 30 m duga, treća 13 m široka i 30 m duga, četvrta 8.50 m široka i 6 m duga. Od zadnje dvorane vodi uski i niski rov 10 m dug, kojim se završuje pećinski hodnik. Na desnoj strani četvrte dvorane, gledajući k ulazu, nalazi se početak uskoga hodnika,

pa je cijelom dužinom ovaj hodnik bogat oblicima i vodom nakapnicom. Taj nas hodnik dovodi na galeriju izgrađenu između četvrte i treće dvorane, a s vidikom u prostranu i duboku treću dvoranu. Galerija je neznatnih dimenzija, a pristup je opasan, jer je s prednje strane otvorena i nagnuta naprijed. Cjelokupna dužina pećine iznosi 223 m, pa su daleko pretjerani navodi o dužini od preko 700 m. Navedena dužina pećine mjerena je tako, da je uzet najkraći razmak između točaka mjerenja bez obzira, da li se tlo izdiže ili spušta.

Dok pećinski svod teče gotovo horizontalno, dno u dva maha duboko slazi, pa bez izgrađenih stepenica na nekojim mjestima bio bi daljnji hod moguć samo uz pomoć ljestava ili užeta. U 120. metru dužine nalazi se najniža točka pećinskog dna. Visina pećinskog svoda je razmjerno velika, nigdje ne sili na sagibanje. Najmanja je visina 2 m, a najveća ide do 28 m. Pećinski svod je mjestimice ravan, a ponajviše se svršava u obliku šiljastih gotskih svodova, pa ove oznake daju pećini karakter pukotinske pećine.

Dok je Samograd impozantan golemošću svojih dvorana, pa je potrebno naročito jako svijetlo, da se mogu pregledati svi dijelovi pećinskih prostorija, nije bogat pećinskim nakitom, što naročito vrijedi za prvu i drugu dvoranu. Prostorije treće dvorane rese dva stalagmita visoka 4, odnosno 3 m, koji sa svojom osnovkom do 1,5 m u promjeru daju dojam, kao da su izrasli iz visoke kamene barijere, koja se izdiže od dna treće dvorane.

Stijene su treće dvorane obložene kalcitnim talogom i nakićene sitnijim ornamentom, a u četvrtoj dvorani ističe se svojim položajem 2 m visoki osamljeni sigasti stup, koji drži strop dvorane i čuva je od urušenja. Temperatura pećine je konstantna i iznosi 7,5° C, relativna je vlaga 87%. Vode nakapnice ima na više mjesta, naročito u stijenama galerijskog hodnika, i ona se održi kroz čitavo ljeto.

Jugoistočno od Samograda u Kaniškim dragama nalazi se u jednoj među brojnim vrtačama maleni otvor 1 m širok i visok, koji nas vodi u manju, ali vrlo lijepu A m i d ž i n u p e ć i n u. Odmah iza ulaza širi se prva dvorana eliptičnog oblika, 13 m široka i 11 m duga. Iako je ova prostorija sastavni dio pećine i vezana s ostalim pećinskim prostorijama, opet svojim položajem prema ostalim dijelovima pećine, iznad kojih se i uzdiže do 6 m, ima značaj nekog predvorja, kroz koje treba proći, da se uđe u prostorije neokaljane čistoće i netaknutih oblika podzemnih tvorevina. Iz ovoga se predvorja mora provlačiti u najveću dvoranu kroz otvor trokutnog oblika, koji je u zadnja tri decenija bio zatvoren urušenjem. Provlačenje i spuštanje u dvoranu kroz ovaj otvor je dosta teško, jer se treba vertikalno spuštati 5 m, da se siđe u daljne prostorije. Odavde dalje se protežu dvije dvorane, kojima su stijene prevučene kalcitnom prevlakom, sa stropa vise brojni manji i veći stalaktiti, tu je i lijepo formirana draperija sa si-

gastim skupovima i debelim stupovima u visini od 4 m. Pri kraju treće dvorane na lijevoj strani odvaja se uski i niski hodnik, koji skreće gotovo okomito prema glavnoj osi pećine u dužini od 34 m, širok 1,5 do 6 m, visok 0,70 do 2,5 m. Kolonade gusto formiranih sigastih stupova, brojni stalagmiti i stalaktiti, male draperije, kristaliziran prozirni kalcit po stijenama hodnika, koji je podijeljen u male izbe i zakutke, vanredan su ukras ovoga hodnika, a osobito zadivljuje sniježna bjelina sigastih oblika, što je svakako posljedica čistoće vapnenca i dosadanje nepristupačnosti u pećinske prostorije. Relativna je vlaga pećine 78—82%, temperatura iznosi prosječno 9° C, pa je pećina toplija i manje vlažna od Samograda.

Na sjeverozapadnoj strani samačkog brda Oteša (745 m), nedaleko sela Klanca, ispod samoga vrha u donjokrednim vapnenim kršnicima izgrađena je pećina nazvana L e d e n i c a. Podzemne prostorije ove pećine čine dva hodnika. Glavni hodnik se pruža smjerom N-S u dužini od 102 m, a drugi u dužini od 80 metara dijagonalno siječe glavni hodnik u smjeru NW-SO. Zbog pukotinskog karaktera odlikuje se pećina znatnom visinom (24 m), dok je širina razmjerno neznatna prema visini, pa je najveća do 10 m. Dno pećinskih hodnika teče u jednoj horizontali, dok se svod proteže u neravnoj liniji, naročito glavnog hodnika, koji se kod 67 m dužine spušta na samih 5,5 m visine, a baš na ovom mjestu ispinje se i pećinsko dno u obliku malog brežuljka u visini od 3,50 m.

Kao u malo kojoj pećini ovdje je dno cijelom dužinom prekriveno debelom kalcitnom prevlakom, puno i prepuno malih bazena, ograđenih tankim kalcitnim pregradama, što ih izgrađuje kristalno čista voda nakapnice. Ovdje je i najljepša tvorevina nesamo ove, nego i svih naših pećina uopće, tvorevina, koja dolazi u obliku pravilne i rijetko gdje tako razvijene zavjese. Nalazi se na zapadnoj stijeni glavnog hodnika, baš na onom mjestu, gdje svod pećine dosiže maksimalnu visinu u ovom dijelu i gdje dijagonalni hodnik presijeca glavni. Sama se zavjesa spušta iz visine od 6 m, pa je prije barbarskog uništavanja dopirala čitavim svojim dijelom do dna pećine u širini od tri metra.

Ova zavjesa spušta se niz okomitu stijenu iz najgornjeg dijela svoga, koji je poput glave zavjese prirastao uza stijenu, odakle se u obliku lepeze, a onda u pravilno razvijenim 1—1,5 m dubokim, paralelno složenim borama slobodno spušta dolje sve do pećinskog dna u ukupnoj dužini od 6 m, a u širini od 3 metra. Ovako umjetnički gusto složene duboke i nježne bore u debljini (prerezu) od 1—6 cm, kao i čitava zavjesa sniježno-bijele boje rijedak je primjerak pećinskog nakita, pa je bez pretjerivanja možemo uvrstiti u niz najljepših i najzanimljivijih podzemnih prirodnih proizvoda uopće. Kraći, sjeverozapadni dio dijagonalnog hodnika ima oblik trostrane piramide, koja

leži horizontalno prislanjajući se osnovkom na glavni hodnik. I ovaj dio ima svojih zanimljivosti. Veći je dio ove prostorije ispunjen vodom nakapnicom, koja ovdje tvori pećinsko jezerce 6 m široko i 1 m duboko, a dužina mu se mijenja dizanjem i spuštanjem jezerske površine, što je opet ovisno o količini oborina. Ova regresija i transgresija pećinskog jezerca očituje se na dnu pećinskog hodnika odnosno jezerskog dna tvoreći stepenasti reljef. U drugom, jugoistočnom dijelu ovoga dijagonalnog hodnika možemo motriti sigaste nakupine u obliku 4 m visokih i 6 m širokih orgulja kao i jedan 6 m visoki polustup. Ovu pećinu ne možemo uvrstiti u red pećina ledenica, ma da nosi ime Ledenica, jer je temperatura pećine tek 10° C.

Nedaleko sela Ostrvice istočno od Gospića, ispod sjeveroistočnog obronka vrha Ostrvice (768 m), kriju se snažna djela produktivnih prirodnih sila, stvaranih kroz tisuće godina u prostranim hodnicima Ostrvičke pećine. Posljedica nepoznavanja podzemnih objekata i ovdje je tvrdnja domaćeg svijeta o kilometričkim dužinama ove pećine, o labirintskom spletu pećinskih hodnika, a sve to pripada uistinu carstvu priča i bujnoj narodnoj mašti, jer je ukupna dužina pećine samo 132 m. Pećina se sastoji samo od jednog hodnika s neznatnim, 30 m dugim postranim hodnikom. Sugestivno djelovanje ovakovih fantastičnih prikazivanja o podzemnim prostorijama manifestira se i u ovoj pećini tako, da su pećinske prostorije u raznim smjerovima iskrižane vrpcom telegrafskog papira, kojim je sebi nekadanji posjetnik označavao smjer svoga kretanja, da se poput Tezeja u kretskom labirintu uzmogne povratiti na svijetlo dana. Grobni mrak već u prvoj dvorani, jer maleni ulaz u obliku vertikalne raspukline kao i položaj njegov prema dvorani ne propušta dnevno svijetlo, pa veliki raspon dvorane u vezi s relativno slabim umjetnim svijetlom kadar je da u čovjeku razvije osjećaj nesigurne i krive orijentacije kao i mišljenje o labirintskom karakteru pećine. Strmim i neravnim hodnikom se silazi u prvu dvoranu, koja je 42 m duga, s najvećom širinom od 19 m i visinom od 16 m. Prostranost dvorane se ističe i činjenicom, da joj je svod kao i kod svih drugih pećinskih dijelova ravan, tek pri krajevima malo sveden, a po ovim morfološkim oznakama pripada tipu pećina sa zaravnjenim svodom. U jugoistočnoj stijeni ove dvorane formirana je prostorija poput 5 m široke galerije, s podnicom povišenom za 10 m iznad dna dvorane, a s prednje je strane na samom rubu ograđuje niz od 5 impozantnih stupova i stalagmita. Tu se osobito ističe zadnji stup na galeriji, visok 6 m s promjerom u osnovci od 2 m. U njegovu se donjem dijelu nalazi kamenica s vodom, koja se održi i za najveće suše, a ovaj curak, što napunjava kamenicu, tvorac je ovoga rijetkoga proizvoda stvaralačkog rada čija se veličajnost očituje nesamo u masi složena kalcita, nego i u oblikovanju umjetničkih pojedinosti, koje se sastavljaju u jednu harmoničnu cjelinu.

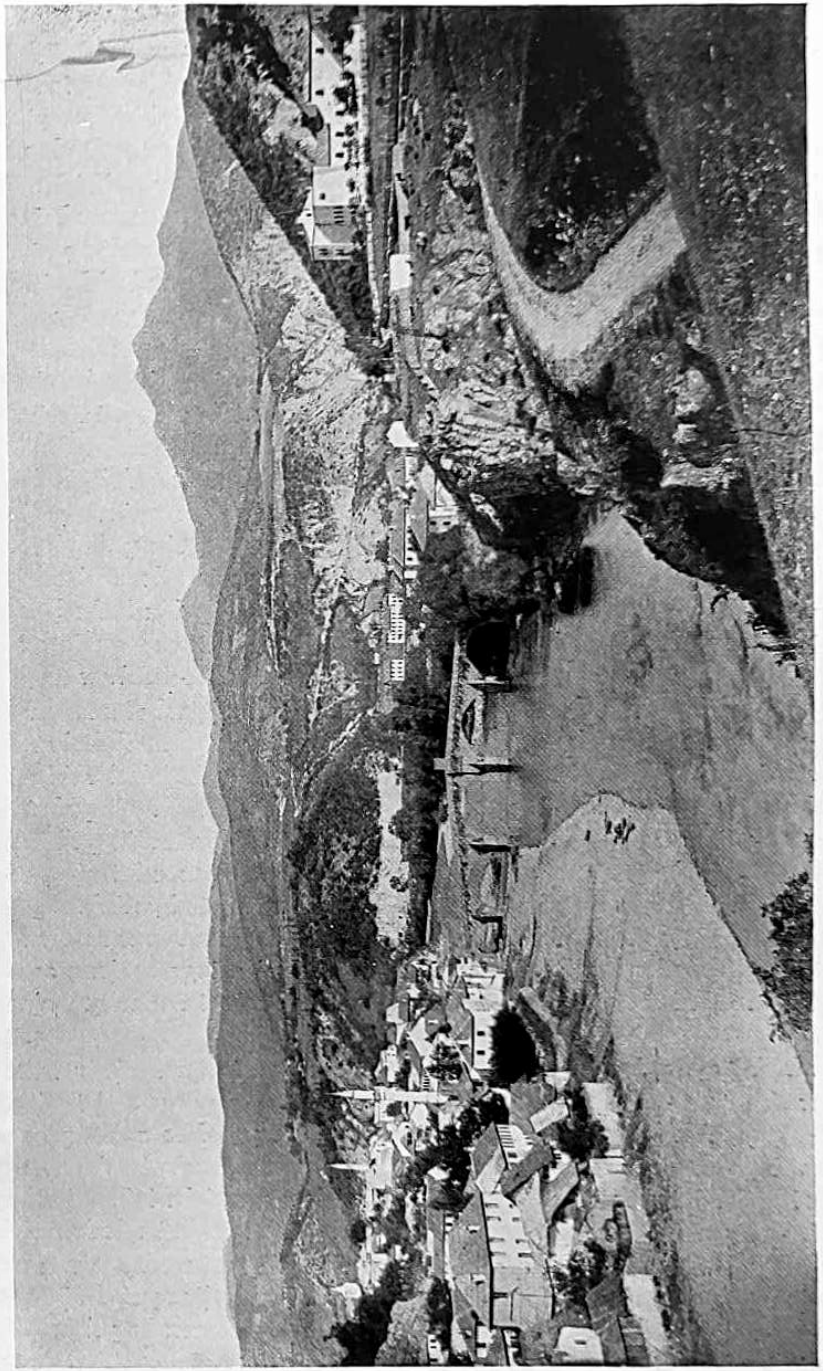

NERETVA KOD KONJICA

I gledajući jedan ovakav kolos u odnosu prema nejakom tvorcu njegovu — kapi vode, — koja se mučno provlači kroz pukotine i pukotinice tvrdoga stijenja, i nehotice nam se nameće pitanje, pa koliko je kapi trebalo, da se izgradi ovo djelo, koliko je vremena utrošeno za ovaj rad. Kušajmo dati odgovor, da udovoljimo znatiželji našoj! Uzmemo li, da podzemna voda sadržava 0,25 grama otopljenog kalcijskog karbonata, koji u povoljnim okolnostima opet taloži, i to popriječno $^1/_3$ od ukupno sadržane otopine, a volumen našega stupa iznosi okruglo 11 m^3, kratkim računom iz ovih podataka i specifične težine vapnenca dolazimo do rezultata, da bi se ova količina kalcita staložila iz mase vode od 30,375.000 litara.

Na drugo pitanje dat ćemo odgovor, ako uzmemo, da se na mjestu, gdje je izgrađen stup, dnevno skupljalo dvije litre vode, to bi dobili za izgradnju našega predmeta potrebno vrijeme od 42.000 godina.

Ovi su računi ipak daleko od približne točnosti, jer navedene vrijednosti nisu konstantne, niti je uopće moguće i približno a kroz tako daleku prošlost utvrditi kako količinu sadržane otopine i procenat taložene otopine, tako i dnevnu količinu vode, jer sve te veličine ovise o raznim faktorima, koji se i kroz razmjerno kratko razdoblje znatno mijenjaju. Spomenemo li samo klimatska kolebanja ili činjenicu, da se pukotine i pore, kojima pridolazi voda, začepe i da se kroz dugi niz vremena obustavi izgrađivanje i svaki rad vode na ovom mjestu, ili kolebanje u procentu relativne vlažnosti pećinskog uzduha, onda nam je dovoljno jasna konstatacija o netočnosti određivanja starosti ovakovih tvorevina i količini vode utrošene za takove radove. Uopće je sterilan svaki rad za određivanje apsolutne starosti prirodnih tvorevina, ma da često nalazimo i u stručnoj literaturi pokušaje ovakove vrsti. Ali uza svu tu pogrešnost naših računa neka nam one frapantne brojke posluže, da se bar donekle možemo zamisliti u količinu utrošene vode i energije za izgradnju onih čudesnih oblika tajanstvenog podzemnog svijeta.

Prijelaz je u drugu dvoranu oteščan strmim, 7 m visokim usponom, preko kojega dolazimo najprije u 4 m široki hodnik, u kojem se nalazi lijepi, sa četiri pregrade, vodom napunjeni bazen. Druga je dvorana posve u opreci s prvom, jer joj je ravni svod male visine (4 m), bez pećinskog je nakita i vode nakapnice, posve je suha, a ravno dno pokriveno je 7 cm debelom kalcitnom korom smeđe boje.

Na desnoj strani druge dvorane razvijen je 30 m dugi hodnik, koji se spušta 10 m ispod dna druge dvorane velikim i strmim nagibom. Ovaj je nepristupačni kut najljepši dio pećine. Zavjese, stupovi i polustupovi, sastavljeni od tankih kalcitnih štapića osobite čistoće i bjeline, zrcale se, svjetlucaju i blistaju na umjetnom svijetlu, kao da je ovdje raskošna ruka nekog čarobnjaka rasula drago kamenje.

Penjački uspon u sjevernoj stijeni Anić-Kuka

(»Brahmov smjer«)

Slavko Brezovečki (Zagreb)

Putem, koji veže Medak sa Starigradom na moru, a prelazeći bilo južnoga Velebita dospio sam s prijateljem Dragmanom preko Badanjskog sedla (1483 m) na sedlo Buljinu (1559 m).

Još pod Badanjskim sedlom uhvatio nas veliki prolom oblaka, koji je prestao tek onda, kada smo stigli do skloništa na Badanjskom sedlu. Na Buljmi dočekalo nas je najljepše vrijeme. Kad smo stigli na samo sedlo između masivnih kamenih glava, iznenadio nas je, jedinstven vidik prema jugu.

Duboko podno naših nogu, obasjana suncem, pružila se grandiozna dolina Velike Paklenice, kroz čiju se sredinu vijuga srebrena crta gorskoga potoka. Bogata gustom vegetacijom duboke šume i zelenim sočnim pašnjocima smirila se ta dolina između masivnih i stjenovitih vrhova južnoga Velebita. U donjem, južnom dijelu doline ustubočio se poput kakvog bedema masivni Anić-kuk. Njegova strašna sjeverna stijena pričinja se kao visoki zid, koji zatvara dolinu i dijeli je od mora, što se pružilo u daljini.

Koje li suprotnosti! Divlja planinska dolina sa svim karakteristikama prave alpske veličajnosti smirila se u neposrednom zaleđu mora. Gledajući s visokog pročelja doline varijacija pogleda za oko bila je neobično velika i osebujna, a s obzirom na cijeli sadržaj i boje jedinstveno skladna.

Pod utiskom doživjelih dojmova nastavljamo put s Buljme niz stjenovitu strminu u samu dolinu Velike Paklenice. Kako je dan bio već pri kraju, morali smo provesti noć na ubavom obronku doline u gostoljubivoj kući Mijata Parića.

Drugi dan ujutro nastavismo svoj put dolinom. Šuma postaje sve rjeđa, da konačno potpuno iščezne i prepusti mjesto nižem rašću. Cestu, koja zavija iz gornjeg dijela doline prema moru, djelomično je s vremenom porušila snažna potočna bujica. Približivši se samom prodoru Velike Paklenice stali smo u sjenu sjeverne stijene Anić-kuka. Najveću koncentriranost oblika postiže ta dolina baš na tom mjestu, odakle joj i ime — Paklenica. Tu se dolina toliko suzila, da visoke i okomite stijene približene jedne drugima tvore usku sutjesku. Ovdje je dolina najuža, stijene najokomitije, a kamene gromade najveće i najrazbacanije. Čovjek bi pomislio, da su giganti odlomili monolitne tornjeve s visokih stijena te se oni poput bregova survaše u duboke provalije sutjeske Velike Paklenice. Pogled na

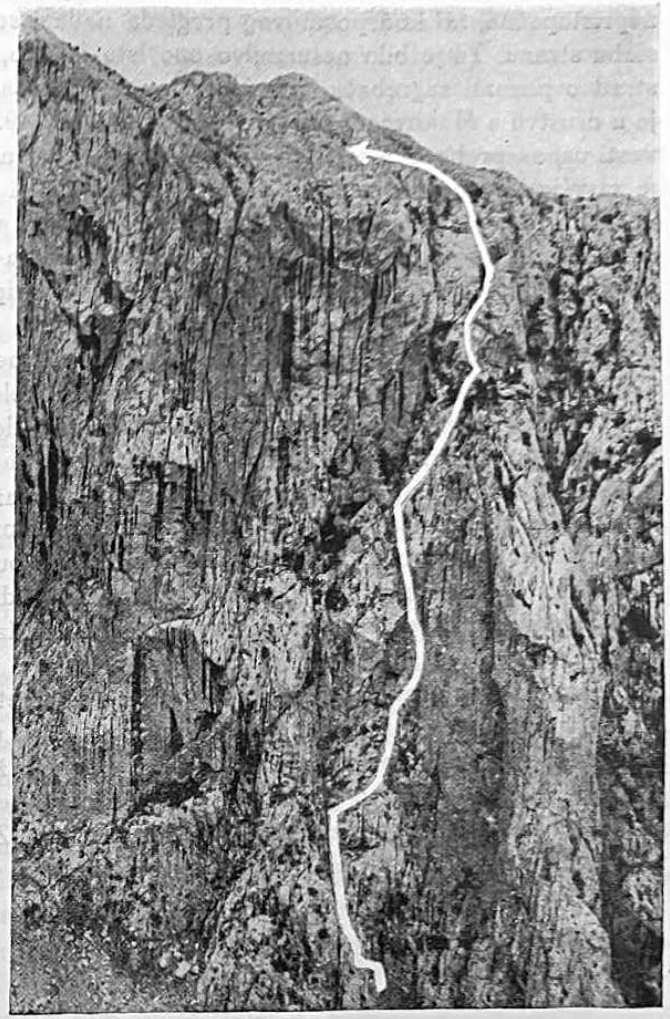

USPON NA ANIĆ-KUK

Foto: S. Brezovečki

ove okomite stijene, koje pripadaju samo oblacima, izazivlju u čovjeka istodobno strah i divljenje. Iz ove ozbiljne okoline neposredno izbija silna snaga one tajanstvene Svesile, koja je stvorila ove visine i dubine upravljajući njihovom sudbinom. Kako li je neznatan čovjek, taj sićušni zemaljski stvor, u poredbi sa svijetom ovih kamenih džinova, koji su tek neznatan dijelak zemljine površine.

Kliktanje sokola prene nas iz misli. Šum vodene bujice prigušio je zvuk kamene gromade, koja se rušila i stropoštala u sutjesku negdje s neke visoke stijene kuka Manite peći.

Nas smo dvojica namjeravali da penjući se prijeđemo sjevernu stijenu Anić-kuka. Zato smo sada pažljivo tražili mogućnost kako, da izvršimo svoju namjeru. Stijena na prvi pogled izgleda potpuno

nepristupačna, no kod pomnjivog pregleda nailazi se ipak na njenu slabu stranu. To je bilo nesumnjivo ono isto mjesto, gdje je smrtno stradao poznati zagrebački planinar Dragutin (Raca) Brahm. Bram je u društvu s Makovcem prije tri godine (27. VI. 1938.) pokušao izvesti uspon preko ove još nesavladane stijene. No nažalost pokušaj je završio kobno po Brahma, jer je pao sa stijene i ostao viseći na užetu mrtav. Makovec se nekako izbavio i sretno vratio u dolinu. Danas stoji na podnožju stijene Brahmova spomen-ploča kao memento svim onima, koji bez savjesnih tehničkih priprema odlaze u strme stijene.

Nas smo dvojica potražili sklonište u jednoj pećini pod Anić-kukom, gdje smo u toplim spavaćim vrećama dočekali jutro. Južni je vjetar noću donio kišu, koja nije prestala padati do kasnoga jutra. Tek oko 9 sati uzmogli smo kroz raspršene magle ugledati sučelice Anić-kuka široki masiv kuka Manite peći. U sredini ove velike stijene nalazi se prostrana jaruga, čijim desnim dijelom prolazi izbočeno i nazubljeno rebro. To rebro započinje iznad puta u sutjeski, a prolazi kroz središte stijene do vršnoga masiva. Odlučismo, da penjući se prijeđemo to rebro, preko kojeg uspon nije izgledao težak.

Opremljeni za stijenu napustismo svoju špilju i prelazeći potok uzađosmo s puta prema rebru. Prvih smo se sto metara penjali slobodno, a zatim smo produžili daljni uspon povezani užetom. S lakoćom svladasmo oštre bridove stijene, zubove, šiljke, žljebove i ostale zapreke. Bilo je to divno penjanje u tvrdoj i razvedenoj stijeni, koja je dozvoljavala elegantne zahvate kao kod plivanja. Za cigla tri i pol sata svladasmo cijelu stijenu, čija je visina iznosila 420 m. Na vrhu

PENJANJE NA ANIĆ-KUKU

Foto: S. Brezovečki

nas je zahvatio nagli preokret vremena, tuča i kiša. Pokisli sidosmo u dolinu do naše špilje. Izveli smo kao prvi planinari uspon preko jugoistočne stijene kuka Manite Peći (25. VI. 1940.). Ovaj srednje težak uspon bio je odlična vježba za naše predstojeće napore u Anić-kuku.

Kasno poslije podne, natovareni uprtnjačama, sidosmo kroz donji dio Velike Paklenice u obližnji Starigrad na moru.

Još prije izlaza sunca (27. VI.) vratili smo se iznova u dolinu Velike Paklenice. Bila je bura, a nebo bez oblaka, što je bio predznak lijepa vremena. U sutjeski nas stigla jedna mala pastirica sa svojim stadom koza . Naskoro je ostavismo i prešavši potok uspesmo se puteljkom do Brahmove spomen-ploče u podnožju Anić-kuka. Tiho i bez riječi navučemo penjačke cipele s debelim pustenim potplatima, te se konačno navežemo svaki na jednome kraju 40 m. dugačkog dvojnog užeta. Na prsno uže pričvrstimo još karabinere, klinove, kladivo i pomoćne zamke. Sakrivši jednu uprtnjaču s nepotrebnim stvarima Marijan ponese drugu uprnjaču s hranom i rezervnim tehničkim priborom.

Bili smo spremni. Dolje kraj potoka sjedjela je mala pastirica i gledala naše njoj neshvatljivo ponašanje. Ulaz u stijenu potražismo desno od spomen-ploče u strmom i visokom kaminu. Ostavim Marijana i penjem se kroz kamin do mjesta, gdje ga i zatvara nadvjesna izbočina. Tu opazim stari zarđali klin pok. Brahma. Marijan se penje do mene i osigurava me u skučenom stavu, dok ja izlazim lijevo u otvorenu stijenu. Zabivši čvrsto nekoliko klinova dospjeh na deset metara udaljenu policu lijevo od kamina. Osiguravajući dolazak prijatelju opazim u stijeni police plavu oznaku prvih penjača. Nedaleko, a iznad police u stijeni, primjetim još dva zabijena klina.

Iznad naših glava dijelio je stijenu visoki žlijeb, koji se odvojio u dva kraka. U tom žlijebu naiđosmo na još tri rđava klina, a u lijevom odvojku našao sam žepni rubac i zamku pričvršćenu o jednu žilavu grančicu, koja je provirivala iz pećine. Na tom mjestu stigla je, prema pričanju Makovca, Brahma smrt. Nikako se nisam mogao otresti teških misli, jer me je to mjesto snažno podsjećalo na nedavnu smrt dobroga prijatelja. Odjednom zastanem, jer je daljni uspon bio nemoguć, stijena se toliko izbočila, da je bio svaki zahvat ruke neizvediv. Moram silaziti, jer mi je Marijan odozdo savjetovao, da je uspon moguć jedino kroz desni krak žlijeba. Valjalo je biti i te kako na oprezu, jer svaki gubitak vremena mogao bi biti vrlo neugodan.

Desni krak žlijeba svladasmo vrlo lako i dospjesmo pod prostrane, visoke i nepristupačne stijene, koje iznad našeg žlijeba tvore tupi kut. Iz doline je taj kut vidljiv u tamnoj sjeni, pa je izgledao kao

nekakva usjeklina, kroz koju bi se čovjek mogao provući. Međutim pogled izbliza uvjerio nas je, da smo se ljuto prevarili. »Kako ćemo dalje?« pitali smo se zabrinuto. Desno iznad naših glava, visoko u strmoj stijeni nalazila se uzana pukotina, koja zaokupi sada svu našu pozornost. Kad bismo stijenu nekako upopriječili nadesno, dospjeli bismo bliže toj pukotini, koja je po našem mišljenju bila jedini izlaz iz tog položaja.

Pronašao sam uzanu poličicu, koja je vodila desno. Putem zabijem nekoliko klinova zbog osiguranja. Klinove je čas kasnije opet povadio Marijan idući za mnom. Polica je postajala sve uža, da konačno potpuno nestane u strmini. Sada je slijedio uspon preko sve izbočenije stijene, koja je na svu sreću imala dosta pukotina za klinove. Još samo dvadeset metara iznad nas nalazio se izlaz iz te strmine. Došli smo do čudnovatih zapreka, koje su nam priječile ulaz u toliko željenu pukotinu. Školjki slična odljuštena kamena ploča slijepila se nesigurno uz okomitu plohu stijene. Ukliještivši desnu nogu i ruku u procijep između ploče i stijene mučno dopuzim u samu pukotinu, u kojoj je bilo dovoljno prostora za nas obojicu. Još ravnam s napetom pozornošću užetima i dočekujem Marijana, kojemu je prijelaz preko tog mjesta bio nespretan, jer je nosio na ledima tešku uprtnjaču. Zadovoljno smo sada sjedjeli jedan uz drugoga i počivali. Osušeni kruh i kutija sardina bio je naš ručak, koji je meni naročito prijao, jer sam taj dan imao — imendan.

Duboko ispod nas s puta u sutjeski dopirali su u stijenu snažni poklici nekolicine seljaka, koji su već duže vremena gledali našu borbu sa stijenom. Nikako im nije išlo u glavu, kako smo mogli tako grdno »zalutati« pa zaći u tu stijenu, kojom još nitko živ nije prošao. Zvali su nas, da se vratimo nazad. Karavane magaraca natovarenih živežnim namirnicama silazile su s Velebita i spuštale se Paklenicom.

OKNO U STIJENI

Foto: S. Brezovečki

Podne je već prošlo, a mi smo svladali tek dvjesta metara stijene, što nas je zabrinulo. Bog zna, kakove nas još teškoće čekaju i kako ćemo svladati pukotinu, u čijem smo dnu počivali. Bila je visoka svega deset metara, ali zatvorena stropom, preko kojega se moralo proći.

Nastavljamo uspon. Oprezno se hvatam za stijenu, da ne odvalim koji kamen na druga ispod sebe. Doprvši do stropa zabijem u kutu dva klina, na koje se objesih tako, da su mi leđa bila okrenuta natraške u dolinu. Marijan je ravnao užetima, koja su me držala na zabijenim klinovima. S naporom zabijem u sam strop tri daljna klina i provučem uže kroz njih. Pomažem se i pomoćnim zamkama, koje vežem o klinove izvevši pomoću njih t. zv. »umjetni korak«. Krajnim naporom dopuzim do ruba, gdje također sretno pronađem pukotinu za klin. Objesivši tjelo o taj klin ispružim ruke daleko iznad sebe i grčevito se uhvatim za neku izbočinu iznad ruba stropa. Taj čas se odvali ispod stropa oveća kamena ploča i zadrži se na mom tijelu. Bespomoćan osjetih, kako ploča puzi. Čas prije, nego li se ploča izgubila poda mnom u dubini, poklikom upozorim prijatelja, neka se ukloni. Sretno je prošlo. Još samo da se nekako izbavim iz tog mučnog položaja. Zadnjim silama zabijem jedan klin iznad stropa i dopuzim sasvim do njega. Pričvršćen užetom o taj klin na rubu stropa uzaludno tražim ispruženim rukam neku izbočinu, pomoću koje bih se dovukao na sigurno mjesto iznad stropa. Teško vučem za sobom uže, koje teče već kroz mnogo karabinera. Vršcima prstiju napipam u kamenoj plohi ispred sebe neznatan izbočen rub i posljednjim se snagama trenjem cijelog tijela dovučem na sigurno mjesto. Ležeći potrbuške na stropu počivao sam nekoliko minuta. Strop je bio svladan. Osiguran odozgor obavljao je sada Marijan naporan posao izbijajući klinove ispod mene. Djelomično je izveo taj posao viseći slobodno u zraku.

Odmarajući se, bez riječi gledamo u dubinu osluškujući šum potoka, koji se jasno čuo iz dna provalije sutjeske. Sunce je bogato rasvijetlilo kameni gorski vijenac oko doline. Pod nama je zrakom kružio jastreb, čije su oštre oči tražile plijen. Ispred nas rasprostrla se u svoj veličini jugoistočna stijena kuka Manite peći zaklonjena dubokom sjenom.

Odmoreni nastavismo uspon u dobro razvedenoj i tvrdoj stijeni, čija strmina djelomično popušta. Preko polica i žljebova došli smo na prostranu ravnu plohu, koju zatvara strma vertikalna stijena s oštrim bridovima. Lijevo i desno iza tih bridova zijeva dubina, koja nam ne dozvoljava obići zapreku. Jedina mogućnost prolaza nalazila se na lijevom bridu stijene, gdje opazismo sitnu pukotinu pogodnu za za-

bijanje klinova. Oprezno se prihvaćamo posla te pomoću tehničkih pomagala svladamo i ovu zapreku, što je zahtijevalo najveću sabranost. Brid je bio nagnut ulijevo iznad ponora, pa se penjaču pričinjao, kao da lebdi slobodno u zraku i drži se nečega nesigurnog, što zajedno s njim visi u praznini. Nakon ove zapreke nestaje strmine, te smo po lakom terenu došli do prirodnog okna, kroz koje smo ugledali more i otoke. Cijeli Planinski kanal pružio se ispod nas pozlaćen zrakama sunca na zalazu.

Teškoće su minule, stajali smo na sigurnom mjestu a ispred nas nalazio se — osamljen vrh. Nakon trinaest i pol-satne borbe povezani penjačkim užetom pružismo si konačno nas dvojica ruke na vrhu Anić-kuka.

Umorni i izmučeni, a ipak sretni sišosmo kozjim putem u dolinu, koja je već utonula u prvom večernjem sutonu. Nečujno, poput duha prošli smo podnožjem naše stijene, koja se je tamna i prijeteći dizala iznad doline. Neko smo se vrijeme još zadržali šuteći zadubljeni u misli kod spomen-ploče prijatelja Brahma, kojem smo dugovali sve velike časove, koje smo upravo doživjeli.

Mi smo dovršili smiono djelo, koje je on započeo, a u znak zahvalnosti dali smo učinjenom penjačkom putu preko sjeverne stijene Anić-kuka ime: **»Brahmov smjer«.**

Uspon na Ploče

Josip Sigmund (Sarajevo)

Prekrasan sunčan dan. Snijeg razmjerno povoljan za smuk, u maloj količini. Nedavna kiša, koju nanese južni vjetar, imala je učinka i ovdje. Cio masiv pretvoren je u ogroman ledenjak, koji je izbrazdan golemim rebrima, koja jasno označavaju smjer, kuda je vjetar silnom žestinom dubio sniježnu masu. Poput zaleđenih valova sastadoše se sada ti kanali i rebra podno pojedinih vrtača sukobljavajući se u bezbroj izrovanih i razderanih brežuljaka.

Poput uske staze vijuga trag svake te brazde do u samu dubinu vrtače, u čijoj sredini sve utone. Sitna prašina sleđenih sniježnih kristalića posuta je po žljebovima u njihovim najdubljim dijelovima. Usprkos te naslage od 2—3 cm prhkog smrznutog snijega vožnja nije mogla biti idealna i bez smetnja, jer te količine nije bilo u dovoljnoj mjeri, da je omogući. Prijelaz preko izbrazdanih i strmih obronaka umara a i ne pruža ono zadovoljstvo, kao što ga znaju pružati krstarenja zasniježenom Čvrsnicom.

POGLED NA VEL. ČVRSNICU (2228 m) Foto: Josip Sigmund

Kao tijelo ogromnog pauka izgleda nam svaka vrtača. Sa svih strana pojedina od njih prikuplja one izorane kanale i odvodi ih u svoju dolinu spajajući ih tako u jedan zbijen i tvrdo izrovan predjel.

Strane, a i pojedini visovi kao da su prekriveni celofanom. Glatka, prozirna i pomalo plavičasta ledena tvrda kora odzvanja metalnim zvukom pod rubovima skija. Ponegdje prolomljena kora odronjava se u dubinu, pri čemu zvoni i romoni preko hrapave površine. Taj zvuk nam para uši pri hodanju a još više pri smuku. Čini nam se, kao da hodamo po suhom lišću. Šušte ti odlomljeni listići površinske kore i odlaze put dubodolina. Stružu nam skije tako tu kristalnu masu, gotovo da i ne ostavljaju za sobom traga. Pomalo negdje na pokojoj većoj strmini ili pri prijelazu kakova udubljenja zaparaju njihovi čelični rubovi usku svjetlucavu prugu. Ta pruga je i jedini trag, koji za sobom ostavljamo. Bliješti sleđeni snijeg, a još se jače svjetluca ta uska vijugava pruga. Kao nit paučine treperi njen odsjev gore daleko iznad nas po obroncima Vilinca.

Niže se spust za spustom, prelaze se obronci i prijevoji Velikočvrsničke visoravni, ona svjetlucava pruga traga postaje sve dulja, a zid Velike Čvrsnice postaje sve bliži i viši.

Skijaško planinarenje u proljetnim danima traži ritam punog zamaha, pokreta, ono traži, da ga se prima i vrši onako, kako nam

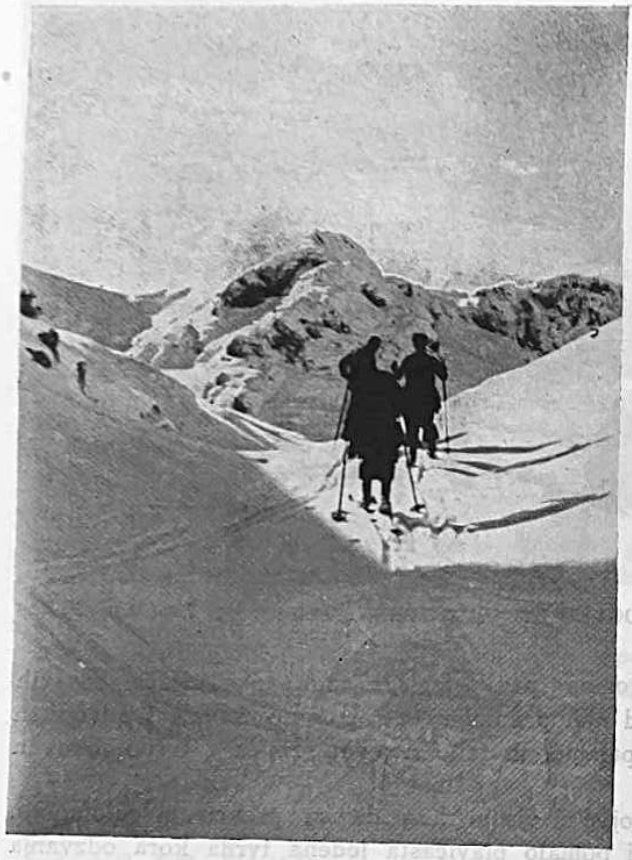

ČVRSNICA
PLANINA.
JELENAK,
DESNO PLOČA
(2228 M)

Foto: Josip Sigmund

ga planina sama nametne. Život planine ima svoj progres, prema kome i varijacije pojava, kojima je on oličen, ispunjavaju skalu kombinacija. Te kombinacije najviše dolaze do izražaja u proljetnim danima, onda kada se u minule zimske dane želi unijeti proljetna svježina, zamah, koji je u proljetnim danima potreban baš u pitanjima, koja su skoncentrirana u vršenju skijaškog planinarenja i alpinizma.

Pođoh sa grupom put Josipova raskršća, ali s obzirom na vrlo loše snježne prilike, a i slabu kondiciju učesnika, jedva dospjeh na proplanke povrh Perova i Čvorina stana. Oni ostadoše tu, a ja sa četiri druga krenuh put raskršća. Namjera nam bijaše uspon na Ploče, no zajedno dođosmo samo tek do podnožja Jelenka. Odabrasmo put preko strmina kotla Jelenka, jer put preko cirka pod Pločama nije pogodan za uspon bez cepina, dereza i konopca. Strmina, veliki led a i prevjesni slojevi streha su takovi, da bez tehničkih pomagala uspon tu nije moguć.

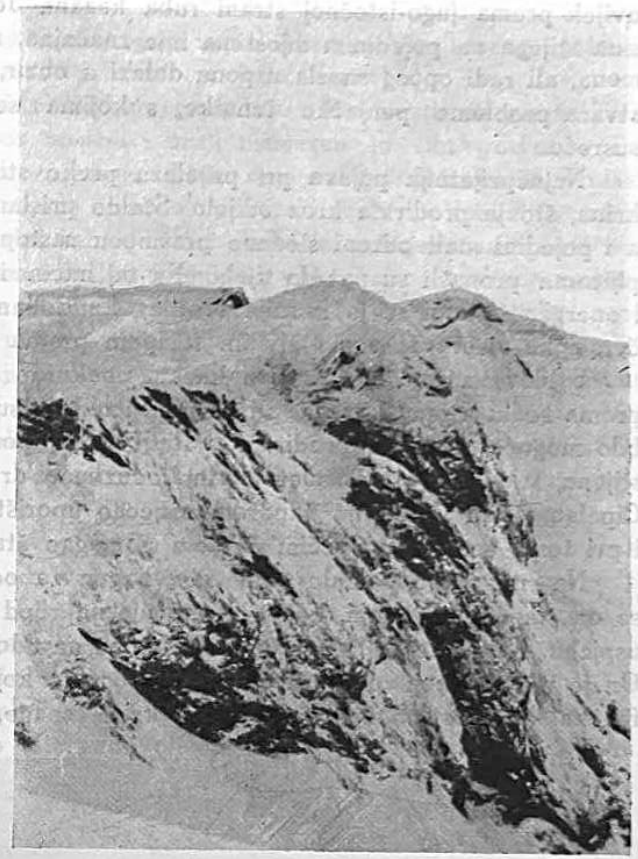

ČVRSNICA
PLANINA.
PLOČE (2228 M)

Foto: Josip Sigmund

Nas četvorica nismo uopće imali niti dereza niti cepina, pa zato njih trojica pri pogledu na strminu, kamo je trebalo krenuti, odustaše od uspona. Uputih se sam pomažući se skijaškim štapom kao jedinim pomoćnim sredstvom. Uspon poduzeh istočnom stranom obronaka Jelenka i to put stijena, koje su radi svoje strmine još uvijek virile iz zaleđenog snijega. Odabrani smjer nije bio najbolje proveden, jer je led bio izvan očekivanja veoma tvrd i nepogodan za uspon. Radi toga nastojao sam napredovati uz rub snijega, koji je obrubljivao stijene, budući da se na tom mjestu najlakše moglo zasijecati jače uporište.

Ali i taj trak, u kome se sukobljuje strmina leda s golom stijenom, povremeno se je stapao s gotovo vertikalnim zidom Jelenka. Direktan penjački uspon mi je uveliko otežavao napredovanje. Stijena, iako bez snijega, obavijena je slojem prozirnog leda, na kome se dobiva uporište s teškim naporom. Gdjegod sam bio u mogućnosti, izbjegavao sam direktan uspon preko stijene traverzirajući

uvijek prema jugo-istočnoj strani ruba kazana Jelenka. Sama visina stijena na pojedinim mjestima nije značajna, niti vrijedna spomena, ali radi općeg smisla uspona dolazi u obzir, jer sama stijena stvara probleme penjačke tehnike, s kojima se penjač rijetko susreće.

Najneprijatnija pojava pri prijelazu preko stijena bila je mokrina, što je prodirala kroz odijelo. Stalno prislanjanje uza stijenu a i pojedini mali odroni sleđene prašine u rastopljenim sitnim kapljicama pronašli su put do tijela. Na taj način izgubljena toplina i energija tek mi se je kasnije vratila, kada sam preko Velikočvrsničke visoravni vozio življim tempom prema kući.

S lijeve strane a u smjeru kazana pokušao sam traverzirati prema sedlu samog kazana, ali strmina i led su suviše veliki, da bi bilo moguće uspješno prodiranje. Radi toga ponovo krenuh uza stijene, iako mi je taj smjer znatno oduzimao dragocjeno vrijeme. Cipelama sam s velikim naporom usijecao uporište za stajanje, ali i pri tome sam se najvećim dijelom pomagao štapom.

Na snijegu se pomalo gubi sav nagon za održanje. Polagano se on stapa s nagonom, koji nas upućuje naprijed — u susret cilju, uspjehu. Ne postoji sila i mogućnost, da se ne udovolji tom nagonu. On je motor, koji daje moralnu potporu, s kojom se prelazi i fizička klonulost. S njim se prelazi kriza snage, ta mrtva točka,

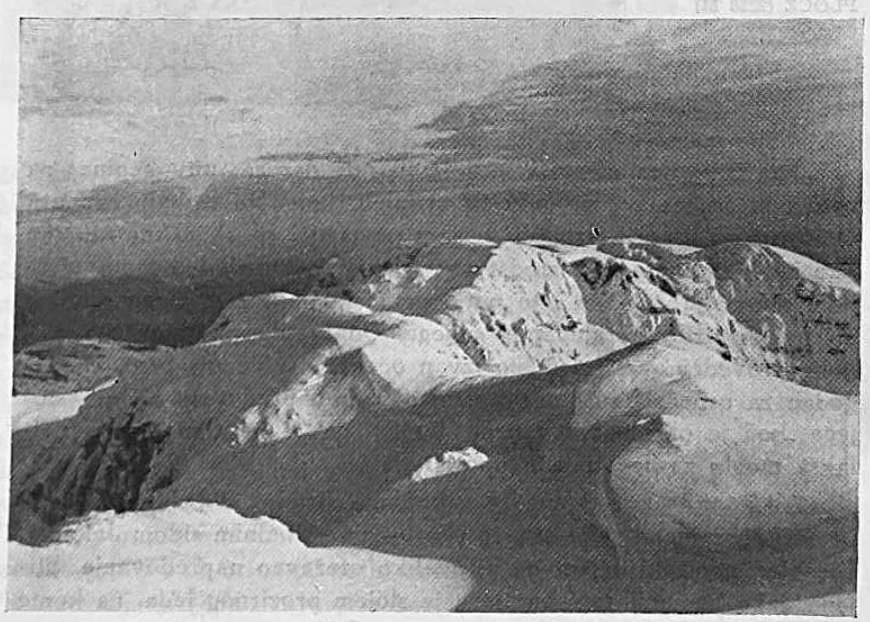

Foto: Josip Sigmund

POGLED SA JELENKA NA JUŽNI DIO VELIKOG ČVRSNIČKOG GREBENA

s koje se ide ili u susret pobjedi ili neuspjehu. Trećeg rješenja nema, a niti ga život prirodan posjeduje u sebi.

Cilj je piramida 2228 m, pa makar bio postignut uz najveće žrtve. Svaki napor mišićja i misli usmjeren je tim pravcem. Taj nagon stvara rezervu snage, koja daje mogućnosti, da se prelazi preko zaleđenih stijena strmina Jelenka i grebena Velike Čvrsnice.

Već na domaku samog vrha Jelenka polagano se spušta sumrak nad krajinom Veliko-čvrsničke visoravni. Tone ona u prozračnoj maglici, a dolina Grabovice, Neretve i Dražanke te Dugog polja zaogrće se u taman plašt mraka.

Oštri večernji povjetarac brzo i visoko diže snježnu prašinu. Vijore te ledene iglice kroz uzduh poput svjetlucavih iskara. Refleksi zadnjeg traka svjetlosti na već sivim površinama postaju sve tamniji i tamniji. Uskoro se čitavim prostorom provlači još samo tamna sjena.

Zadnji odsjevi već davno zamaklog sunca još ponegdje ožaruju krpice oblaka iznad ove planinske krajine, koja se sprema na noćni mir. Mirozov tih zlatasto purpurnih trakova odvodi me do piramide.

Cilj je postignut, — ali ne borbom u nekoj utakmici, nego kao cilj, koji je određen nastojanjem, nagonskim djelovanjem. Mnogi to zovu alkoholom alpinizma (planinarstva), kao nekom prijekom potrebom, koja ako nije zadovoljena, teško se podnosi. A udovoljiti njoj znači postati zadovoljan i miran za neko vrijeme. Mir, da li je to pravi mir i spokojstvo . . .?! Zov Čvrsnice je dalek, ali zato snažan i velik. Da li se on ne provlači kroz to spokojstvo i da li mu se može odoljeti?

Širina horizonta utonula je u tamu mraka. Konture bregova svojim bjeličastim plaštem odrazuju se u najbližoj okolini gubeći se u tami dolinskih maglica i na zvijezdama ozarenom svodu. Snatrenju nema dugog vijeka. Oštar vjetar i opora hladnoća prinudiše me, da iza par minuta pomislim na povratak. Odlučio sam sići niz kazan Jelenka i to na njegovu centralnom najnižem dijelu.

Već pri usponu uz Jelenak promatrao sam u par mahova strehu snježnog smeta, koju je vjetar zbio kao neku ogrlicu duž čitave ivice kazana. Poput zida prevjesila se je ta masa preko ruba kazana. Taj prevjesni dio najveća je zapreka za uspon uopće na vis Ploče. Radi toga sam uspon izveo djelomično preko stijena, jer su bile donekle bez tih prevjesnih slojeva. U samom cirku ti prevjesi su neprelazni, jer se znaju preko 2 a negdje i 3 metra nadnositi nad zid. K tome, visina tih tavanu sličnih streha biva daleko preko 4 metra. Dešava se, da radi njih prilaz na greben nije moguć. Treba tražiti uske pukotine, u kojima se strehe raznog pravca sudaraju, ili prikladne police, koje je vjetar u njima izdubio.

Na mjestu, gdje su se dva sloja sukobljavala a na najnižoj točki prijevoja Jelenka, spustio sam se skokom od preko 5 m. sa strehe na jednu policu ispod snježnog tavana. Taj prijelaz odabrao sam još prije uspona. Zabrinjavala me je u prvom momentu visina strehe, jer nisam predvidao, da ću je savladati skakanjem. Povratak preko stijene bio je gotovo nemoguć, zato sam kao povoljniji odabrao silazak kroz kazan. Daljni silazak do podnožja Jelenka, gdje sam ostavio skije, nije predstavljao velikih zapreka.

Sa skijama kroz noć je završetak današnje ture. Daleko tamo kao svjetionik rezala je treperav zrak petrolejka iz kuće na Vilincu. Tamo drugovi sigurno nestrpljivo očekuju moj povratak. Znaju, da ću uspjeti, poznaju me dobro, ali kakav će biti završetak, ... o tome sada pričaju.

Sati prolaze. Skije pjevaju svoju monotonu pjesmu, a vjetar pregoni poljanama snježnu prašinu. Trak svijetla kao da lepršа u

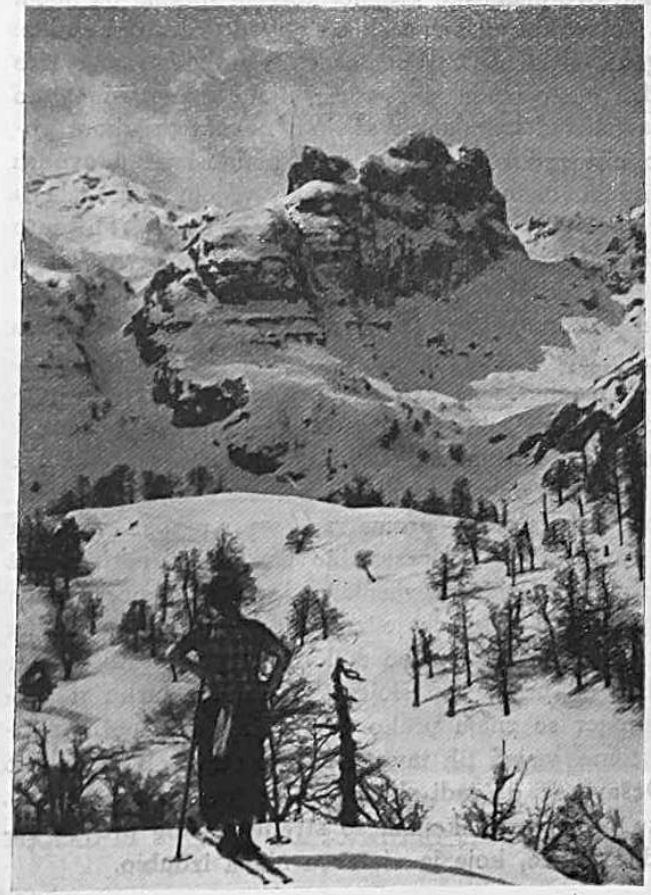

ČVRSNICA PLANINA. MALA ČVRSNICA

Foto: Josip Sigmund

nedostižnoj daljini, jednako sitan i tanak, jednako dalek. Treba do njega doći, što i on sam tako nekako govori. Leluja kroz noć, prekida ga poneki greben ili ga zastire mlaz snježnih iglica. Izgubi se najednom pri kakovu spustu u poneku vrtaču, ali zato veselije se pojavi ponovno iza pokojeg prijevoja.

Siguran je on putokaz a još sigurniji pratilac. Idem mu u susret kao obećanoj zemlji. Još malo pa sam na domaku kuće, kad novi jači i veći snop svjetlosnih zraka propara studenu noć. Bit će, drugovi polaze pred mene ... I zaista, iza nepuna pola sata sastadoh se sa drugovima J. i G-om. Obostrano veselje a prema tome i povratak kući.

Godinu dana kasnije uspon na Ploču izveo sam preko kazana Jelenka i to s većom grupom. Strehe su bile na prijevoju vrlo malene i zaobljene, tako da nisu predstavljale naročito velike zapreke. Tada sam do na sam vrh došao sa skijama. Vrijeme je bilo idealno, a snijeg, kakav se samo može poželjeti.

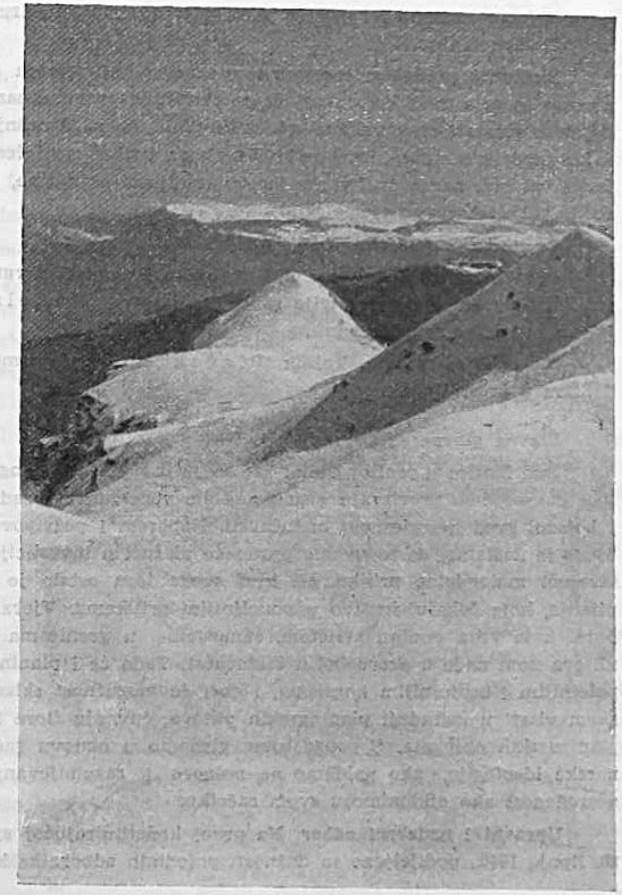

ČVRSNICA PLANINA. OŠTROVAČA, U POZADINI BJELAŠNICA PLANINA

Foto: Josip Sigmund

Zapisnik glavne godišnje skupštine

ZAPISNIK

67. redovite glavne godišnje skupštine Matice Hrvatskog planinarskog društva u Zagrebu, održane 27. veljače 1941. u dvorani »Merkura«, Zagreb, Perkovčeva ul. 3.

Prisutni: Članovi upravnog i nadzornog odbora: ing. Ivo Godek, Josip Plaček, Stjepan Žulić, Vladimir Weiler, Antun Glad, dr. Ivo Lorin, dr. Fran Šuklje, ing. Ivica Glogolja, Emil Laszowski, Slavko Brezovečki, Pavao Blažeković, dr. Stjepan Vidačić, kap. Gjuro Pany, a osim spomenutih prisutno je ukupno 63 člana.

Dnevni red:

1. Pozdrav predsjednika
2. Izbor dvojice ovjerovitelja zapisnika i dvojice skrutatora
3. Izvještaj tajnika
4. Izvještaj blagajnika
5. Izvještaj nadzornog odbora i podjeljenje razrješnice
6. Prijedlozi članova
7. Izbor izaslanika i zamjenika za glavnu skupštinu društva
8. Eventualije.

Skupštini predsjeda ing. Ivo Godek, koji otvara skupštinu u 8.30 sati, pozdravlja prisutne i konstatira, da je skupština pravilno sazvana i objavljena, te da može stvarati pravovaljane zaključke. Žali, što na današnjoj skupštini nije prisutan predsjednik gosp. dr. Josip Torbar, koji je spriječen državnim poslovima. Ističe veličinu našeg društva, važnost i ozbiljnost skupštine, te moli ozbiljnost, da se što bolje iskoristi vrijeme skupštine.

Zatim se prelazi na:

1. Izbor dvojice ovjerovitelja zapisnika i dvojice skrutatora. Ing. Godek predlaže, da se za ovjerovitelje zapisnika izaberu Rudolf Zrnc i Viktor Mlinarić, što skupština prima.

2. Izvještaj tajnika. Tajnik Plaček čita ovaj pismeni izvještaj o radu društva u prošloj godini:

Slavna glavna skupštino!

Rad Matice u prošloj godini kretao se u granicama mogućnosti, jer teške prilike u sveopćem previranju nisu dopuštale veće zahvate radi nestalnosti vrednota i bojazni pred neizvjesnom budućnosti. Naporom i požrtvovnošću pojedinaca učinjeno je dostatno, da sačuvamo postojeće ulažući u investicije i dogradnje, poboljšavajući materijalne prilike, ali kraj svega toga ostalo je još mnogo otvorenih pitanja, koja čekaju društvo u povoljnijim prilikama. Vjera, da će nas mimoići bura, koja vitla cijelim svijetom, samostalne u granicama Hrvatske Domovine, ulijeva nam nade u skoru bolju budućnost. Tada će i planinarstvo krenuti novim, poletnijim i uspješnijim koracima, i doći će mogućnost skladne suradnje s hrvatskom vlasti u izgradnji planinarskih putova, čuvanju flore i faune i podržavanju planinarskih objekata. S pouzdanjem gledamo u obnovu rada i proširenje planinarske ideologije, ako naiđemo na potporu i razumijevanje svega članstva, a nesređenost ako otklonimo u svom začetku.

Upravni i nadzorni odbor. Na prvoj konstituirajućoj sjednici uprav. odbora, 26. lipnja 1940., podijeljene su dužnosti pojedinih odbornika kako slijedi:

Predsjednik: dr. Josip Torbar,

I. podpredsjednik: dr. Fran Šuklje,

II. podpredsjednik: ing. Ivo Godek,

Tajnik I.: Josip Plaček:

Tajnik II.: Mirko Tropan,

Zamjenik tajnika II.: Stjepan Žulić,

Blagajnik: Antun Glad,

Zamjenik blagajnika: Antun Tretinjak,

Odbornici: Vjekoslav Kerin, Pavao Blažeković, ing. Zvonko Crnokrak, ing. Ivica Glogolja, Joža Grubanović, dr. Branko Haramustek, dr. Tomo Jančiković, Emil Laszowski, Slavko Brezovečki, Stjepan Piljek, Milan Radej, Vladimir Weiler i Josip Zemljak, dok se nadzorni odbor konstituirao kako slijedi:

Pročelnik: kap. Gjuro Pany,

članovi: dr. Stjepan Vidačić, Drgutin Kuntek, a njihovi zamjenici su: Alfred Seuffert i Ivica Rukavina.

Za ekonoma je ponovno izabran Vladimir Weiler, a za zamjenika Milan Radej.

Gospodarski odbor: V. Weiler, M. Radej, P. Blažeković i A. Tretinjak.

Tehnički odbor: P. Blažeković, ing. Z. Crnokrak i ing. I. Glogolja.

Pravni referent: J. Zemljak.

Čuvar klišeja i karata: V. Kerin.

Društveni liječnik: dr. B. Haramustek.

Knjižničar: E. Laszowski.

Referenti planinarskih kuća: J. Plaček i J. Grubanović.

Financijski odbor: dr. F. Šuklje, dr. T. Jančiković, V. Weiler.

Tokom godine zahvalili su se na časti odbornika: dr. B. Haramustek, M. Radej, M. Tropan, V. Kerin i A. Seuffert, a njihova su mjesta popunili: Antun Petrović, dr. Ivo Lorin, dr. Rihard De Re i Vilim Ivaniš.

Prema Pravilima izabran je za skupštinu Središnje uprave 21 izaslanik i 20 zamjenika i to:

Izaslanici: Berislav Petrušić, dr. Josip Marošević, Većeslav Zrnc, dr. Dragan Tomac, dr. Ljudevit Barić, Slavko Brezovečki, ing. Adolf Gomerčić, dr. Ivo Lorin, dr. Ante Rosandić, Vlatko Smoljan, dr. Ivo Horvat, dr. Dragan Vuković, Rudolf Štefan, dr. Stjepan Vidačić, dr. Branko Koščica, dr. Vladimir Pavešić, Ivo Pupić, Marijan Dragman, Vjekoslav Čubelić, ing. Zvonimir Badovinac i Stjepan Peterkoč.

Zamjenici izaslanika: Stjepan Piljek, Jurica Blažeković, Ivan Bumba, Antun Tretinjak, dr. Franjo Višnar, Ivica Kralj, Jurica Vidak, Evald Moravec, Marko Belošević, Josip Liebich, Juro Črček, Hinko Lisac, Walter Jankowski, Alfred Seuffert, dr. Ivan Žokalj, Slavko Šakovac, dr. Dražen Matković, ing. Milivoj Würth, Lado Makovec i Stjepan Stipetić.

Održano je ukupno 25 sjednica. Boravak članova u društvenim prostorijama bio je svake večeri vrlo živ, a društvena je poslovnica uredovala preko čitavog dana dajući članovima potrebne informacije. Administracija društva bila je i ove godine velika, te je primljeno i odaslano ukupno 1.244 razna dopisa, uputa i ostalog, što već zasijeca u poslovanje i organizaciju društva.

Članstvo. — U prošloj godini imala je Matica ukupno 4.201 člana, prema 4.142 u godini 1939., što pokazuje porast od 59 članova. Matica ima: 1 začasnog predsjednika, 46 začasnih članova, 124 utemeljitelja i 4.030 redovitih članova.

Sakupljanje članova nastavljeno je i tokom prošle godine. Napomenuti moram, da svaki član treba uzeti u dužnost i učlaniti u društvo barem još jednog člana, tada će broj članova osjetljivo porasti. Svaki mora imati u vidu, da se upisom u društvo povećavaju prihodi, koji su naročito u ovo teško doba društvu i te kako potrebni. Svakom se pojedincu uplaćena članarina brzo isplaćuje u mnogim raznim povlasticama, koje kao član uživa.

Društveni rad. — Glavni društveni rad odvijao se putem naših odsjeka, koji su tokom godine pokazali intenzivnu radinost. U tom radu pojedinih odsjeka postignuta je velika harmonija, te su razna predavanja, tečajevi i druge priredbe bile uvijek brojno posjećivane, tako da su se društvene prostorije pokazale premalenima.

Kako je tajnik Plaček bio dulje vremena na vojnoj vježbi, a zamjenik g. Tropan je predao ostavku zbog prezaposlenosti, poslove je tajništva vodio g. Žulić.

Širih članskih sastanaka je također bilo, i to dne 6. studenoga 1940. u prostorijama gostionice Mrkša i dne 6. prosinca 1940. u obliku »Nikolinjske večeri«. Oba sastanka bila su po članovima i po njima uvedenim gostima vrlo dobro posjećena. Više članskih sastanaka nije održano radi nestašice prikladnih prostorija. Tradicionalna Martinjska veselica i doček Nove Godine proslavljene su u Tomislavovu domu na Sljemenu u dobrom raspoloženju.

Uobičajene željezničke povlastice uživali su naši članovi kao i dosada, no zbog ukidanja mnogih vlakova osjeća se pomanjkanje prikladnih veza za Gorski Kotar, Sloveniju i dr.

Banska vlast odjel za turizam održao je konferenciju o autobusnom prometu na Sljeme. Društvo su zastupali gg. Weiler i ing. Glogolja.

Društvo se učlanilo u nabavljačko-potrošačku zadrugu Hrvatskog Radiše sa dvije članske dionice radi lakše nabave živežnih namirnica za Tomislavov dom.

G. Weiler i dr. Jančiković posjetili su g. Bana i zamolili ga za pripomoć.

Bugarskom turističeskem sjuzu prigodom proslave 40. god. bugarskog planinarstva u Burgasu upućena je pismena čestitka.

Poslana je pismena zahvala g. Lavoslavu Steineru za poklonjenih Din 1.000.—

Odboru za podignuće spomenika A. G. Matošu doznačena je svota od Din 100.—

Na proslavi bačko-baranjskih Hrvata dne 13. i 14. travnja 1940. sudjelovali su kao predstavnici društva gg. Glad i Radej.

Dne 6. travnja 1940. posjetila nas je grupa bugarskih planinara na čelu sa podpredsjednikom Bugarskog turističeskega sjuza gosp. Todorovom. Društvo je u čast gostiju priredilo ručak u Tomislavovu domu na Sljemenu i podijelilo im albume i društvene znakove. Predavanje g. Todorova bilo je održano u režiji Saveza hrvatskih planinarskih društava.

Upućena je društvenom liječniku g. dru Maroševiću pismena zahvala za vršenje besplatnih liječničkih pregleda.

Na konferenciji Društva Zagrebčana, sa koje su upućene predstavke Ministru saobraćaja, dru Vlatku Mačeku, Banu i drugima za gradnju željezničke pruge na Plitvička jezera, sudjelovalo je i naše društvo, a zastupao ga je g. Žulić.

Povodom smrti poznatog nam bugarskog planinara Ljubena Genčev-Genča, koji je bio vodič hrvatskih planinara kroz bugarske planine, upućena je Bugarskom alpinskom klubu sažalnica.

Zagrebačka štampa bila je i ove godine sklona našem društvu. Društvene vijesti, oglase i članke uvrštavala je besplatno, pa joj i s ovog mjesta najljepše zahvaljujemo.

Kulturno-prosvjetni rad. — U želji, da se i predavanjima propagiraju naše planine, održali su odsjeci Matice nekoliko uspjelih predavanja. Mnoga predavanja odsjeka održavala su se u društvenim prostorijama, a neka u »Pučkom sveučilištu«, koju dvoranu nam je Rektorat sveučilišta stavio besplatno na raspolaganje jedino uz naknadu troškova za čišćenje i svjetlo.

U slijedećoj godini društvo će nastaviti s propagiranjem domaćih planina. Osim predavanja vršena je propaganda planinarstva prikazivanjem dijapozitiva i filmova te prigodnim člancima i opisima planina u zagrebačkoj štampi.

Botanički vrt. — U izgrađivanju vrta nastavljeno je prošle godine istim marom, te je uvećan broj biljaka iz bliže i daljne okoline. U prvom su redu izgrađene tri manje skupine za bilje s hrvatskih planina, i jedna veća skupina za bilje s ostalih balkanskih planina. Za te se je skupine morao preraditi određeni teren, s kojega su uklonjeni nepotrebni jaseni. Osim toga je proširen put kod ulaza u vrt kao i putovi u samom vrtu. Ovi su putovi ponovno posuti pijeskom.

Za sijanje i uzgajanje bilja nabavljena su i uređena dva velika klila s troškom od Din. 1.400.—. Kako je broj zasijanih biljnih vrsta bio jako velik, znatan se je bio biljaka morao privremeno prenijeti u svrhu daljnjeg uzgoja u društveni povrtnjak izvan botaničkog vrta. U rano proljeće zasijano je 424 biljne vrste. Od toga je iskljijalo, dva puta pikirano i na mjesto u vrtu posađeno 300 vrsta. Sjemenje za sjetvu dobiveno je velikim dijelom od drugih planinskih botaničkih vrtova u zamjenu za sjemenje iz našeg vrta.

Sa izleta, koji je učinio g. V. Lošnig, doneseno je 195 biljaka, a njegovim posredovanjem dobiveno je 72 vrste i to od g. dra Lemperga 35, a od Th. Soške 37, sve odreda balkanskog bilja, koje inače ne bismo mogli dobiti radi prevelikih troškova. Planinari su donijeli svega oko 10 vrsta. Sve su ove donesene biljke najprije zasađene u lonce, kako bi se što bolje prilagodile u novoj sredini i na taj način lakše primile u vrtu.

Sve je poslove u vrtu obavljao namješteni vrtlar, kojega je dužnost bila uzgajati i održavati donesene te zasijavati nove biljke i plijeviti korov, koji je ove godine bio zbog velike vlage bujan. Vrtlarski su poslovi obavljani i izvan doma. Tako je ispred doma, na mjestu, gdje se zaustavljaju automobili, otkopana elipsa, zasijana travom i zasađena bijelim borom. Isto tako je prekopana kosina na sjevernoj strani doma, gdje je zasada zasađen samo bijeli bor i tisa. Kosina se nije mogla zasijati travom, jer je zbog hladnoće prijetila opasnost, da sjeme ne bi proklijalo. Terase su pred domom dovršene prekasno, pa nije bilo mogućnosti na njima išto posaditi.

Vrt je raspolagao novčanim sredstvima u visini od Din. 15.825.—, i to Din 10.000.— po društvenom proračunu, Din. 5.000.— dobivenih od Saveza planinarskih društava i sa Din 826.— ubranih od posjetilaca vrta. Za uzdržavanje vrta utrošeno je Din. 8.059.25.

Koncem mjeseca prosinca sastavljen je popis sjemenja iz vrta, koji je razaslan interesentima, za koje ćemo dobiti opet drugo sjeme za naše potrebe. S nastupom zime prestao je svaki rad u vrtu, pa je vrtlaru Gabreku prestala služba.

Članovi su uprave vrta radili u vrtu 27 dana. Vrtom upravlja g. dr. Fran Kušan. Možemo s ponosom istaknuti ljepotu, kojom ovaj vrt krasi naš dom zaslugom njihovih trudbenika, zato im uprava s ovog mjesta izriče svoju zahvalnost.

Društveno glasilo. I ove je godine naše glasilo »Hrvatski planinar« držeći se tradicionalnog načina rada izvršio svoju zadaću ističući se među evropskim planinarskim listovima i svojom opremom i svojim specifičnim, našim, domaćim hrvatskim sadržajem. Zadaća njegova, da u prvome redu donosi članke i vijesti s područja naše drage Domovine i s područja rada Hrvatskog planinarskog društva, izvršena je, može se reći, na zadovoljstvo svih naših planinara. Uredništvo je nastojalo, da list donosi slike i opise iz svih hrvatskih krajeva. Treba samo promotriti sadržaj lista, pa će udariti u oči, da su opisivani i obrađivani svi hrvatski krajevi, a doneseni su i članci, u kojima je govora o crnogorskim, slovenskim i bugarskim planinama. Jednom mjerom pazilo se na ljetno i zimsko planinarenje. Doneseni su i članci, u kojima su obrađivane neke endemičke biljke hrvatskih planina. Među njima treba istaknuti one prikaze, koji opisuju nova nalazišta biljke Sibirea croatica na Čvrsnici (dr. Fleger) i Rhododendron na Velebitu (dr. Urban). U nekim sastavima je svraćena pozornost na neke ideološke stavove u pojedinim granama našeg planinarstva. I čisti alpinizam je zastupan lijepim opisom jednog teškog penjačkog uspona. Flori i fauni naših planina posvećena je pažnja također u nekoliko radova. Sav taj rad u prvome je redu odraz ljubavi i interesa naših planinara za hrvatske planine i život na njima. O suradnji, volji i ljubavi za književno prikazivanje naših članova, koji se bave pisanjem, ovisi nivo lista. Zato i na ovome mjestu treba pozvati brojne naše planinare-pisce, da svojom suradnjom potpomognu svoje glasilo »Hrvatski planinar«, da se list sadržajno dobrim i književnim opisima, radovima i člancima podigne do što veće visine i vrjednosti na ponos nas hrvatskih planinara i na čast našeg uglednog i velikog društva. Jednakom mjerom pratio se u društvenim vijestima rad čitavog našeg društva, Središnjice, Matice i njezinih marljivih i agilnih odsjeka kao i rad naših podružnica. Već je prošle godine na ovome mjestu upozoreno, da mnoge podružnice tokom godine nisu ni jednom dale u glasilu znaka o svom životu i radu. To se je i ove godine ponovilo. To je svakako šteta, i to zato, što su sve naše podružnice radile i djelovale, a o tome radu nema nikakovih vijesti ni informacija za širu našu planinarsku društvenu javnost. — Tokom godine bilo je pretplaćeno 1.254 člana, od toga nije podmirilo do konca godine 167 članova svoju pretplatu. Naklada je tiskana u 1.450 primjeraka, od čega je u zamjenu i besplatno davano 66 komada, dok je ostatak zadržan za potrebe društva. — Usprkos provedenoj štednji glasilo iskazuje poslovni manjak od preko Din. 17.000.—

List uređuje gimn. ravnatelj g. Ivan Rengjeo.

Društvena knjižnica. — Društvena knjižnica raspolaže lijepim brojem planinarskih knjiga i časopisa; stanje je slijedeće:

Planinarske knjige: Zaliha od proš. god. 301 kom., kupljeno i poklonjeno 3 svega . . . . 304 kom.

Časopisi: Zaliha od pr. g. 261 kom., poklonjeno 1 kom. svega . . . . 262 kom.

Beletristika: Zaliha od pr. g. 402 kom., poklonjeno i kupljeno 5 kom., svega . . . . 407 kom.

Zbroj svih knjiga iznosi 973 kom., te je za 9 kom. veći od prošle godine. Osim toga, društvo je pretplaćeno na mnoge časopise, koji još nisu uvezani, dok su kompletna godišta data na uvez. Knjige se izdavaju utorkom i petkom od 6.30 do 8 sati navečer i većinom su knjige nošene kući na čitanje. Tokom prošle godine posuđeno je ukupno 162 knjige, a u ime posudbine ubrano je Din. 185.—. Nadzor nad knjižnicom vodio je g. Emil Laszowski. Do listopada prošle godine točno i savjesno rukovodila je knjižnicom gdjica Anđelka Kovačić. Društvo joj se pismeno zahvalilo za njezin dugogodišnji rad oko uređivanja knjižnice. I ovom zgodom umoljavamo članove, da se služe društvenom knjižnicom, i da joj svaki, po mogućnosti, pokloni po koju knjigu.

Izleti. — Glavnu organizaciju oko priređivanja zajedničkih izleta vodili su naši odsjeci, napose Putna blagajna, alpinistički i omladinski odsjek. Tako je održan 171 izlet s ukupno 1.230 članova. Ovdje dakako, nisu uračunati mnogobrojni izleti članova, koji su u manjim ili većim grupama polazili u zagrebačko i samoborsko gorje, a i drugamo, služeći se weekend-kartama.

Društveni odsjeci: 1. Alpinistički odsjek. U minuloj godini nastavljeno je započetim radom ranijih godina. Tokom godine pristupilo je 20, a brisano 9 članova, te je na koncu godine 1940. brojno stanje odsjeka iznosilo 48 članova, od kojih je 5 članova izvršilo potrebne uspone za propisanu kvalifikaciju za izvršujuće članove. Zajedničkih izleta bilo je dva, i to na Stol i Sv. Lenard, u manjim grupama poduzimali su uspone u Julijskim i Kamniškim Alpama, Karavankama, Velebitu, Gorskom Kotaru, dok je grupa od 5 članova poduzela vrlo uspjeli izlet pod vodstvom S. Brezovečkog u hercegovačko gorje u masiv Prenja, gdje je izvršeno ništa manje nego 12 prvenstvenih penjačkih uspona. Od prvenstvenih uspona značajni su: jugo-istočna stijena Mahnitog kuka i sjeverna stijena Anića kuka, gdje je god. 1930. tragično završio životom drug Brahm. Tokom radne godine izvršeno je 109 uspona, od toga 78 ljetnih, sa 57 penjačkih, od kojih je 10 bilo silaza i 25 prvenstvenih, — te 31 zimski uspon. Svi usponi, pa i oni najteži penjački, izvršeni su bez nezgoda. Izvještaji s pojedinih, kao i dogovaranje za predstojeće izlete vršeni su na sastancima, kojih je bilo 14. Tokom radne godine provedena je velika i uspjela propaganda alpinizma predavanjima, koja je drug S. Brezovečki s mnogo truda održao u slijedećim mjestima: Ogulin, Slavonski Brod, Karlovac, Duga Resa, Sušak, Osijek, Petrinja, te osobito uspjelo predavanje u Sarajevu, gdje je bilo prisutno oko 450 osoba. U Zagrebu su održana 4 predavanja u priredbi drugih društava i njihovih ogranaka.

Održan je ljetni alpinistički tečaj, priređen u ime Saveza hrvatskih planinarskih društava, dok je organizaciju i tehničko vodstvo preuzeo odsjek. Bilo je 33 polaznika, od toga 29 članova Hrv. planinar. društva, 2 člana H. D. P. »Runolist« i člana H. T. K. »Sljeme«.

Nabavljen je pribor, vreća i jarbol te ručna apoteka za slučaj nezgoda i spasavanja i prve pomoći. Kupljen je šator, razni klinovi i karabineri za posudbu i prodaju.

Blagajničko poslovanje bilo je živo, te iskazuje saldo od Din. 5.957.17, dok je poslovanje Štednje zadruge bilo slabije i zaključno godinom iskazuje stanje od Din. 2.672.35. Putni fond raspolaže sa Din. 3.506.10.

Na V. glavnom godišnjem sastanku izabran je slijedeći odbor, koji se na sjednici od 22. siječnja konstituirao ovako:

Pročelnik: Marijan Dragman, tajnik I.: Stjepan Žulić, tajnik II.: Emil Laszowski, blagajnik Zdravko Ceraj, tehnički referent: Slavko Brezovečki, oružar; Josip Mesarić, odbornik: Josip Mayer, a u nadzorni odbor su ušli Ivica Rukavina i Josip Plaček. Za voditelja Štednje zadruge izabran je Stjepan Žulić. — Ovaj odbor, koji se sav izmijenio, radio je uspješno, kako se to iz gornjeg prikaza vidi.

2. Foto-odsjek. — U poslovnoj godini održana su tri članska sastanka, na kojima su predavali: g. Ljudevit Griesbach o »Putovanju kroz Italiju, Švicarsku u Francusku u Lurd« i »Kroz Bosnu do Dubrovnika«, te g. Berislav Petrušić: »Tulove grede i Sveto brdo« s kolor-snimcima. U Pučkom sveučilištu održana su tri predavanja i to je 29. veljače predavao g. Slavko Šakovac, te 20. studenoga i 18. prosinca g. Ljudevit Griesbach.

Zbirka diapozitiva povećana je sa 10 novih komada, a zbirka slika s nekim darovanim slikama s naše foto-izložbe 1939. godine. Duplikati slika darovani su podružnicama u Karlovcu, Petrinji i Bribiru.

U prosincu izloženo je kod podružnice Srpskog planinskog društva u Jagodini 51 slika iz planinarskih krajeva Banovine Hrvatske, a kao izaslanik održao je g. Lj. Griesbach predavanje »Preko Plitvičkih jezera od Šibenika do Ulcinja«.

Početkom godine pripremalo se za jubilarnu foto-izložbu, pozivi su odaslani svim podružnicama, foto-amaterskim društvima kao i izlagačima s prošlogodišnje izložbe. Izložba se nije održala, jer obećanu dvoranu nismo dobili, pa je to sve odgođeno na iduću godinu.

Odsjek raspolaže gotovinom od Din. 1.239.61 te imovinom od Din. 10.596.21, koja predstavlja daleko veću vrijednost radi otpisa, koji provodimo svake godine.

Ove godine nije nabavljen ni jedan novi aparat. Drugi album slika skoro je upotpunjen. Kupljena su nova stakla za kopir-aparat i nekoliko novih žarulja. Rad u tamnoj izbi bio je osrednji, te je potrošeno 112 radnih sati.

Na XVI. godišnje sastanku izabrana je ova uprava:

Pročelnik: Ljudevit Griesbach, foto-meštar: Slavko Hitztaler, tajnik: Alfons Heinz, blagajnik: Ćiro Bronić, ekonom: Antun Tretinjak, čuvar tamne izbe; Branko Tomac, odbornici: Vladimir Črleković, Branko Lugomer i Vladimir Novak, te nadzorni odbor: dr. Branko Koščica i Marko Belošević.

Na 1. redovitoj sjednici podnio je pismenu zahvalu g. Heinz, a tajnički poslovi povjereni su Antunu Tretinjaku. U toku godine održano je 8 odborskih sjednica.

3. Omladinski odsjek. — Naši mladi i novi članovi su s dosta ozbiljnosti shvatili značaj rada i djelovanja H. P. D.-a, te su s tim smjernicama uskladili svoj rad. Tokom godine bilo je učlanjeno 87 članova, od kojih je do konca godine ostalo 72, što znači porast prema ranijim godinama. Svakog utorka održavani su redovni sastanci u svemu 44, na kojima je prisustvovalo 1.420 članova omladinaca. Održano je nekoliko predavanja. Mnogi su članovi radili i u drugim odsjecima. Nabavljen je ping-pong stol, te je odigran table tenis turnir.

Napravljeno je 85 izleta sa 493 člana. Osim izleta odsjeka sudjelovanje bilo je naročito aktivno i s Putnom blagajnom. Ove godine priređen je »Omladinski dan« na Sljemenu, gdje su pod razapetim šatorima prespavali noć, dok je drugi dan održan zajednički objed, kome je prisustvovalo 40 omladinaca. Izvršen je znatan broj uspona, naročito u Bosni. U svemu je bilo 11 službenih i 74 članskih izleta. Izvršene su 4 markacije sa 52 člana u raznim smjerovima Medvednice.

Održano je po prvi puta ski-natjecanje za prvenstvo odsjeka, i to na pruzi Piramida — Rauhova lugarnica. Prva trojica dobili su ukusne plakete.

Pokrenuto je pitanje đaka, ali u tome nije postignut nikakav uspjeh, prvo, što školske vlasti zabranjuju upisivanje, a drugo, iz same bojazni, da ne bi radi toga kao posljedicu imali lošu ocjenu. Pokušano je ponovno predstavkom ukazati potrebu, da se đacima dozvoli upis u društvo, makar to bilo kao poseban odsjek pod nadzorom jednog profesora, jer će se đaci kretanjem u prirodi više duševno okrijepiti, nego što imadu koristi sada u povlašćenim društvima. Odsjek je bio u stalnoj dopisnoj vezi s omladinskim odsjecima naših podružnica, te im davao sve potrebne upute za proširenje rada i podstrek za osnivanje omladinskih jedinica. Naizmjence sa izletima održano je nekoliko čajanki u društvenim prostorijama, koje su bile dobro posjećene.

Na IV. godišnjem sastanku izabran je ovaj odbor:

Pročelnik: Josip Plaček, zamjenik pročelnika: Josip Mesarić, tajnik I.: Stjepan Brlečić, tajnik II.: Zdravko Ceraj, blagajnik: Josip Mayer, izletni izvjestitelj: Zlatko Gross, odbornici: Milan Šafran i Boris Penko, a nadzorni odbor: Stjepan Piljek, Geza Farsang i Branko Bačić.

Radi dulje odsutnosti pročelnika zamjenjivao ga je Stjepan Žulić. U toku godine preuzeo je službu blagajnika Boris Penko, a na mjesto Branka Bačića kooptiran je Franjo Kumer.

Poslovanje blagajne iznosilo je u primitku Din. 4.840.—, u izdatku Din. 4.437.25, dok imovina iznosi Din. 8.853.57.

4. Putna blagajna. — Putna blagajna pomažući svoje članove novčanim sredstvima omogućila je potporom brojnije sudjelovanje članova na zajedničkim izletima, te se možemo samo pohvalno izraziti o njezinu radu u prošloj godini. Ovo je bila jedna od najplodnijih posljednjih godina, što se izražava u broju sudjelujućih i u brojnim izletima. Tokom godine održano je 19 izleta, te je spomena vrijedno od većih izleta istaknuti uskrsni izlet na Medvedak sa silazom u Kraljevicu i Bakar, duhovski izlet na Tulove grede, Sveto brdo i kanjon Zrmanje, te na Golicu, Plitvička jezera, Lukovo-Viševicu, Zagradski vrh, Crnu Prst, Klek, Kum, Maceljsku goru i t. d.

Odsjek je brojio 51 člana, a pristupilo je ili obnovilo članstvo 15 članova Održano je 5 članskih sastanaka, na kojima su izmjenjivane misli o zaključenju skupnih izleta. Na jednom sastanku usvojen je prijedlog g. Berislava Petrušića o »dobrovoljnom fondu«, s namjerom, da u taj fond članovi po mogućnostima i slobodnom voljom uplaćuju dobrovoljne uloge, a fondom se imade koristiti samo kao izvanrednom pripomoći prilikom većih izleta.

Odsjek je održao 17 odborskih sjednica, te se pozabavio izradom novih pravila na temelju dosadašnjeg iskustva, koja će najbolje odgovarati skladnosti i pojačavati prava članova.

Od izvedenih 19 izleta poprečno je na svakom izletu sudjelovalo 17 članova s troškom od Din. 844 po izletu. Bilo je 9 izleta do 1.000 m., 10 izleta od 1.000 do 2.000 m., od toga 12 u hrvatskim a 7 u slovenskim krajevima. Najbrojniji izlet bio je sa 29 članova na Tulove Grede, kojemu su prisustvovali i brojni članovi Matice.

Blagajničko poslovanje pokazuje utržak od Din. 16.902.—, i izdatak od Din. 16.115.—, što pokazuje mali višak, a priklopljen prošlogodišnjem saldu daje gotovinu od Din. 5.798.35 zaključno koncem godine.

Na XVII. godišnjem sastanku izabran je odbor:

Pročelnik: Josip Plaček, zamjenik pročelnika: Berislav Petrušić, tajnik: Josip Levak, blagajnik: Ćiro Bronić, odbornici: Stanko Čagljević, Branko Lugomer, Antun Tretinjak, i Josip Kapitanić, te nadzorni odbor: Geza Šalamon i Vely Tupy.

5. Ski-odsjek. U očekivanju povoljne zimske sezone izvedene su mnoge predradnje. Mala skakaonica kod Tomislavova doma uređena je prema nacrtima pročelnika ing. Zvonka Badovinca, koji je sam vodio nadzor nad radnjama uz pripomoć nekolicine članova. Odsjek broji 50 članova, od kojih su 22 verificirana za Hrvatski skijaški savez. Za vrijeme zimskih mjeseci upotrebljavali su članovi dvije sobe u Tomislavovu domu, jednu za članove natjecatelje, a drugu za ostale članove. Održanje suhog treninga nije ostvareno, jer su manjkale podesne prostorije. U vremenu od 25. XII. 1939. do 2. I. 1940. održan je skijaški tečaj na Rošci, na kojemu su bili i naši članovi: Rac Marijan, Weble Marijan, Valašnik Velimir i Žerjav Krešimir pod vodstvom pročelnika a u zajednici sa članovima podružnice »Velebit« na Sušaku. Važnost toga treninga vidjela se kasnije prigodom održanja i sudjelovanja na raznim priredbama.

Prema rasporedu »Prvenstvo Medvednice« na Sljemenu nije održano na 6. i 7. siječnja nego je odloženo na 21. siječnja, kada je priredba izvedena u obilju snijega. Rekordan broj natjecatelja, na broju 62, takmičio se u spustu raznih podsaveznih društava, pa su i naši članovi zabilježili dobar uspjeh. Za ovo natjecanje

koje je bilo posljednje i oprosno, darovao je naš član Tomislav Bedenko za pobjedničku momčad prelazni pokal, koji je ovaj puta osvojila momčad »Marathona«. Prvoj trojici podijeljene su plakete. Na »skijaškom prvenstvu akademičara« dne 2. veljače u kombinaciji spust-slalom postigao je Rac Marijan prvo mjesto. Na prvenstvu podsaveza u slalomu dne 4. veljače, priređenom po Ski-klubu na Vel. Dolu, u natjecanju seniora zauzeo je Plan Kurt peto mjesto, a Plan Hans drugo mjesto juniora. Kod propagandnog natjecanje u slalomu, priređenog po HAŠK-u dne 25. veljače, sastavljena momčad u postavi Rac—Veble—Valušnik i braća Plan zauzela je četvrto mjesto. U okviru zimskog uspona na Stol i silazom u Zelenicu u zajednici sa članovima A. o.-a izveli su članovi uspjeli skijaški izlet preko uskrsnih blagdana. Koristeći se obiljem snijega izveli su više uspjelih skijaških izleta u bližu i daljnu okolicu.

Na XII. glavnom godišnjem sastanku, održanom dne 10. XI. 1939., izabran je odbor odsjeka:

Pročelnik: ing. Zvonko Badovinac, zamjenik pročelnika: Joža Grubanović, tajnik I.: Piljek Stjepan, tajnik II.: Laszowski Emil, blagajnik: Mayer Josip, oružar: Mesarić Josip, knjižničar: Žulić Stjepan, odbornik: Dragman Marijan, a nadzorni odbor: Mlinarić Viktor, Rukavina Ivan i Brezovečki Slavko.

Kod novo osnovanog Hrvatskog skijaškog saveza zastupali su naše interese ing. Badovinac i Grubanović.

Kuće i skloništa. — Tomislavov dom na Sljemenu. — Početkom proš. god. Gospodarski odbor morao je posvetiti najveću brigu oko nabave raznih živežnih namirnica i ostalih potrepština za Dom radi toga, što su cijene na tržištima znatno skočile.

Radi preopterećenosti oko vođenja doma u vlastitoj režiji zaključeno je, da se raspiše natječaj za opskrbnika, što je i učinjeno. Stigle su 4 ponude, koje nisu društvu ni financijalno ni po struci odgovarale. Tek koncem godine prispjela je ponuda g. Dušana Vrusa, kojemu je dom izdat u zakup počevši od 16. prosinca na 1 godinu dana, i to tako, da isti preuzme cijelu restauraciju, dok prihod od iznajmljivanja soba ostaje društvu. Od tog prihoda dobiva opskrbnik 10 posto za svoje režijske troškove. Društvo nema za Dom osim osiguranja protiv požara i redovitih popravaka nikakovih troškova, dok je zalihu svih živežnih namirnica i ostale robe imao opskrbnik društvu isplatiti po dnevnoj tržnoj cijeni.

Usprkos nepogodnog vremena u minuloj godini, kao i zbog zabrane vožnje automobila nedjeljom i blagdanima bio je dolazak stalnih gostiju u Tomislavovu domu veći nego u 1939., što je vidljivo iz blagajničkog izvještaja.

Dovršen je potpuno i ograđen vrt za povrće u veličini od 750 čet. hvati, iz kojega smo već pr. godine dobivali razno povrće.

Gospodarski odbor odredio je kroz cijelu godinu češću kontrolu u domu, a slao je svakog mjeseca i društvenog knjigovođu na pregled poslovanja, zato je čista dobit vođenjem gospodarstva u domu u vlastitoj režiji bila veća nego u 1939. godini.

Društvo je nabavilo povrh već postojeće zalihe ogrijevnog drveta još 55 hvati, jer se više na Sljemenu ne će moći dobivati drvo od Gradske općine.

Glede izgradnje gospodarske zgrade povjerena je društvenom stručnjaku ing. Zvonku Crnokraku izrada nacrta, te će se u budućoj godini moći pristupiti izgradnji najnužnije potrebitog dijela gospodarske zgrade.

Društvo je stupilo u vezu s Turističkim odborom trgovinskog odjeljenja Banske vlasti i Gradskog poglavarstva glede izgradnje jednog paviljona kod Tomislavova doma, u kojem bi se prodavali razni mliječni proizvodi uz nabavnu cijenu napose za one siromašnije. U tom slučaju paviljon bi bio izgrađen o trošku navedenih turističkih odsjeka a povrh toga društvo bi sa strane Trgovinskog odjeljenja Banske vlasti bilo subvencionirano.

Kod popisa namirnica koncem godine ustanovljena je vrijednost od Din. 157.209.—.

Zbog potpunog dovršenja ceste od Činovničkog do Tomislavova doma bio je u gradskom proračunu predviđen iznos od Din 300.000.—. Prema izjavi gradonačelnika g. Mate Starčevića ovaj zahvat je obustavljen radi teških prilika, u kojima danas živimo, te je obećano, da će ista svota biti ponovno uvrštena u proračun za 1941. godinu.

Stari način grijanja toplim zrakom nije odgovarao, to smo prema savjetu stručnjaka pristupili izradi grijanja na paru. Tako je raspisan natječaj za loženje na paru. Stigle su 4 ponude, od kojih je bila najpovoljnija od tt. Bačić d. d. u Zagrebu. Kako se radilo o najnovijem sistemu, radnje se nisu mogle izvesti do jeseni. Društvu je uspjelo instalaciju izvesti tek za vrijeme zimskih mjeseci, a dovršena je tek 4. siječnja 1941. Trošak oko izgradnje loženja na paru podmiren je sa 70 posto i to dobivenom subvencijom od vlasti, prodajom motora, ventilatora i starog željeza prijašnjeg centralnog loženja, te od čiste dobiti Tomislavova doma. Napose izričemo hvalu gosp. ing. Ivici Richtmanu, koji je svojom stručnom spremom i radom mnogo pridonio oko konačnog uređenja centralnog loženja u domu.

Društvu činovnika poštanske štedionice za izgradnju njihova doma na Sljemenu dalo je naše društvo vodu po Din 10.— za 1 kubik, dok će se ugovor o daljem davanju vode utanačiti, kad bude njihov dom dovršen.

Gospodarski odbor održao je prošle godine 23 sjednice, kod kojih su bili prisutni i surađivali društveni tehnički stručnjaci te su svi zaključci predloženi upravnom odboru na prihvat.

Šloserov dom na Risnjaku. — Prigodom pregovora s podružnicom »Velebit« na Sušaku, kojoj je Matica namjeravala predati dom na Risnjaku uz izvjesnu odštetu, konačno je ipak odlučeno, da Matica izvrši preuređaje o vlastitom trošku. Radnje doma su obavljene od 25. VII. do 21. X. 1940. s majstorom Janežom iz Gerova, te su izvedene slijedeće radnje: Zgrada je izvana opločena dvostrukom šindrom i krovište popravljeno. Pred oba ulaza izvedene su prigradnje i natkriti ulazi. Blagovaonica je izolirana i izvedena je unutarnja ukrasna tisova oplata 2 m visine. Prozori u blagovaoni i kuhinji izmijenjeni su novima, na kojima su pričvršćeni kapci. Kuhinja je izolirana i oličena uljenom bojom te je načinjen novi štednjak i položen novi pod. U predsoblju ugrađena su nova dvokrilna vrata s kapcima te izmijenjen pod. Zahodi su potpuno preuređeni. Izvedena su dva nova zahoda i jedan pisoir, te posebna praona sa dva umivaonika, sve s tekućom vodom pomoću rezervoara. U I. katu proširena je jedna soba sa dva kreveta ukidanjem postojećeg zahoda. Na svim prozorima izrađeni su novi drveni kapci. Sve su radnje obavljene pod osobnim nadzorom naših odbornika gg. ing. Glogolje i Blažekovića, a uređaji su nabavljeni u Zagrebu. Trošak uređenja iznosi oko 60 tisuća dinara. Domom upravlja Danica Šapić, te kako je sada potpuno uređen i opskrbljen kroz cijelu godinu, očekuje se veća posjeta, što dom kao takav u najvećoj mjeri zaslužuje.

Hirčeva kuća na Bijelim Stijenama. — Zbog čestih provala kuća je mnogo trpjela, stoga nismo mogli odaslano posuđe u kuću smjestiti, dok se ne riješi pitanje boljeg osiguranja. Zaslugom podružnice »Dubovac« iz Karlovca popravljene su brave i sa zadovoljstvom možemo reći, da je prošle godine ostala kuća pošteđena od nasilnog otvaranja. Kuća je održana u redu po nadzorniku Simi Kosanoviću, dok je u cisterni bilo uvijek dovoljno vode.

Krajačeva kuća pod Vučjakom. — Na kući nisu vršeni nikakovi popravci. Vlaga, koja najviše prodire sa sjevero-istočne strane, morat će se odstraniti oplatom kuće, jer je kuća dosta ukopana u sam brijeg. Svi predviđeni popravci te izmjena krova izvršit će se u zajednici s nadogradnjom kuće, koju kanimo izvršiti ove godine. Nabavljeno je nešto najnužnijeg inventara. Kao opskrbnik od svibnja do rujna nadzire kuću Ivan Modrić. Preko zimskih mjeseci kuća je zatvorena, a stvari pohranjene kod opskrbnika u Starigradu. Kuću je posjetilo 131 osoba. Popravljena je markacija puta Krajačeva kuća — Mali Rajinac — Lubenovačka vrata — Rosijeva kuća, te kroz Lomsku dulibu do Krajačeve kuće. Obnovljena je markacija i staze Krajačeva kuća — Veliki Zavižan.

Rosijeva kuća pod Pasarićevim Kukom. — Zaslugom našeg podpredsjednika g. ing. Godeka izvršen je temeljit popravak ove kuće, koja je bila zbog čestih provala potpuno devastirana i skoro svi pokretni predmeti odneseni. S troškom od Din. 5.576.25 izvršen je unutarnji i vanjski popravak kuće i zahoda te sagrađeno otvoreno sklonište veličine 2.50×2 m u tlocrtu s visinom na prednjoj strani 2 m, a na stražnjoj 3 m. Sklonište je smješteno u udubini između stijena smještenih između kuće i zahoda, tako da je izvedeno djelomično zasjekom u stijenu, a djelomično izgradnjom suhoga zida 40 cm debljine. Uza zid na strani brijega izrađen je betonski rigol za hvatanje vode u otvoreno betonsko korito, unutrašnjih dimenzija 80×30×40 cm. U kutu skloništa izgrađeno je mjesto za ognjište. Radnje je izvršio kao najevtiniji ponudilac Dragan Vukelić iz Volarice, dok je radnje nadzirao lugar Janko Vukušić iz Grabarja. Uzgred napominjemo, da je Šumska direkcija popravila Premužićevu stazu preko cijelog sjevernog Velebita i time otklonila nekoliko zapreka, koje su činile stazu mjestimično teško prolaznom.

Sklonište pod Tulovim gredama. — Već se odavno osjećala potreba nekog skloništa u kraju Tulovih greda u području Južnog Velebita. S vlasnikom kuće na Bačić-Stolcu Ćirom Nekićem sklopljen je ugovor, prema kojem nam je on ustupio jednu sobu u obnovljenoj kući, a potporom, koju je dala Matica, načinjeni su zajednički ležaji, i proširen prozor. Poslata je posteljina za 6 osoba, nabavljena štampilja i natpisna tabla. Time je udovoljeno davnoj želji izletnika, koji će sada naći odmora, te ako nam uspije putem Higijenskog zavoda sagraditi cisternu, bit će tim ugodniji boravak u ovome krasnom kraju. Ovim se postepeno izvršava plan izgradnje skloništa duž cijelog Velebita, po kojem je provedena markacija planinarskih staza.

Sklonište na Alanu. — Kuća je bila iznajmljena Mili Dundoviću preko ljeta uz odštetu od Din. 50.— mjesečno. Izvršeni su manji popravci oko vrata i u žljebovima. Nadzor nad kućom vršio je nadlugar Petar Čuljat.

Kuća pod Crnopcem. — Ova je velika kuća slabo frekventirana, jer planinari rijetko polaze u ovaj kraj, budući da nema markacija ni staze, koja vodi do glavnog vrha. Kuću nadzire Luka Javorović.

Kuća na Svilaji. — Ovu nedovršenu kuću nakon likvidacije podružnice u Sinju pokušavalo se predati u nadzor podružnici u Splitu. Ali to nije uspjelo. Kuća stoji bez nadzornika i prepuštena je svojoj sudbini.

Umrli članovi. — Nažalost, i ove godine moramo iz popisa brisati nekoliko članova, koji se preselíše u vječnost, i to:

Leo Fingerhut, Janko Holjac, Dragica Marković, dr. Konstantin Konstantinović, Helmut Richeti, ing. Ivo Šenk, Erna Šikutrić, Danilo Vlaisavljević, Boris Tržec, ing. Radoslav Eisenhuth, Dragutin Cesarec, Lujo Šafranek-Kavić, Štefa Jurčec, Matilda Supan, Ruža Lachman, Iso Velikanović, dr. Miroslav Vranić, Nada Vranić, dr. Alfons Šemper, Franjo Saletto st., dr. Fran Barac, dr. Viktor Jakobi, Ivan grof Salis-Sevis, Ivica Pavelić, Josipa Vlasta Marković, Mirko Košćak, dr. ing. Franjo Hanamann, Mira Toth i dr. Pavao Frank.

Sačuvajmo uspomenu na njihovo drugarstvo, odajmo im i ovom zgodom zadnju počast ustajanjem i kliknimo »S l a v a«!.

Ovaj sam izvještaj nastojao sastaviti što preglednije i zbijenije, jer je on vjerna slika velikog rada našega društva, pa mi dužnost nalaže, da se svim suradnicima na ovoj potpori toplo zahvalim.

Molim skupštinu, da primi ovaj izvještaj.

Tajnik: J o s i p P l a č e k

3. Izvještaj blagajnika. Blagajnik G l a d podnosi izvještaj o novčanom poslovanju društva u prošloj godini i čita prijedlog proračuna za god. 1941., te iskazuje: Račun prihoda i rashoda na 31. prosinca 1940. godine: promet od 403.812.19 dinara s poslovnim viškom od 4.640.72 dinara, dok račun razmjere pokazuje promet od 1,276.139.39 i čistu društvenu imovinu od 226.119.57 dinara. Predloženi proračun za iduću godinu u iznosu od 356.500 dinara jednoglasno je usvojen.

Ing. G o d e k prije prijelaza na pretres tajničkog i blagajničkog izvještaja napominje tešku prošlu godinu s obzirom na međunarodnu situaciju.

B r o n i ć izjavljuje, da je svojevremeno poslao dopis u predmetu Tomislavova doma, ali nije dobio odgovora. Ujedno pita, zbog kojih razloga je otpušten kuhar iz Tomislavova doma.

P l a č e k odgovara, da su to bile izjave pojedinih članova i konobara Tomislavova doma, koje odbor nije smatrao važnim, te je taj predmet likvidirao.

B r o n i ć izjavljuje, da nije zadovoljan s odgovorom.

Dr. Š u k l j e odgovara Broniću i veli, da je taj dopis odbor ispitao, ali se pronašlo, da u nekim predmetima nema istine, a napokon Hrvatsko planinarsko društvo nije samo za Sljeme, već za hrvatsko planinarstvo uopće. Njegova izjava popraćena je pljeskom.

B r o m i ć ponovno pita, zašto je kuhar otpušten.

W e i l e r odgovara, da je isti bio 4 mjeseca na vojnoj vježbi, i kroz to vrijeme je društvo bilo primorano uzeti drugu silu, koja je više odgovarala, te mu je po povratku s vojne vježbe otkazano.

Na upit Bronića, kako stoji sa zakupnim ugovorom, ing. Godek odgovara, da je stvar u toku.

Na upit ing. G o d e k a, da li skupština prima tajnički i blagajnički izvještaj i da li imade tko kakovu primjedbu, nitko se ne javlja za riječ, pa skupština jednoglasno prima tajnički i blagajnički izvještaj.

4. Izvještaj nadzornog odbora i podjeljenje razrješnice. — Kap. P a n y čita izvještaj nadzornog odbora i predlaže, da se odboru dade razrješnica, što se jednoglasno prima.

5. Prijedlozi članova. Ing. G o d e k čita prijedlog dra F r a n a Š u k l j e-a, da se za članove Središnje uprave iz članstva Matice izaberu: Stjepan Piljek i Geza Faršang, što skupština jednoglasno prima.

Jer više nije primljen ni jedan pismeni prijedlog, prelazi se na:

6. Izbor izaslanika i zamjenika za glavnu skupštinu društva. — Ing. G o d e k čita listu predloženu po upravnom odboru, i to:

Izaslanici:	Zamjenici:
1. Petrušić Berislav	Bumba Ivan
2. Zrnc Većeslav	Pupić Ivo
3. dr. Tomac Dragutin	dr. Višnar Franjo
4. dr. Barić Ljudevit	Vidak Juro
5. Tropan Mirko	Blažeković Jurica

6. ing. Gomerčić Adolf	Belošević Marko
7. ing. Badovinac Zvonko	Vuković Juraj ml.
8. dr. Rosandić Ante	Moravec Evald
9. Smoljan Vlatko	Liebich Josip
10. dr. Vuković Dragan	ing. Würth Milivoj
11. Štefan Rudolf	Jankowski Walter
12. Čagljević Stanko	Kralj Ivica
13. dr. Koščica Branko	Črček Juro
14. dr. Pavešić Vladimir	Lisac Hinko
15. Dragman Marijan	dr. Hild Stjepan
16. Peterkoč Stjepan	Schreiber Hinko
17. Bedenko Tomislav	Krepelka Zvonimir
18. Vrdoljak Ivica	Cvein Josip
19. dr. Prebeg Zlatko	Malivuk Dragutin
20. ravn. Rengjeo Ivan	dr. Marošević Josip

Ing. Godek izjavljuje, da su svi gornji dali pismenu privolu, da budu izaslanici. Skupština jednoglasno prima predloženu listu.

Lošnig prigovara proračunu, jer drži, da predviđena svota za pripomoć botaničkom vrtu ne će biti dostatna. Moli upravu, da imade u vidu, da je dom u zakupu, te ako se ukaže potreba, da se pripomoć povisi.

Ing. Godek odgovara, da se za botanički vrt ni prošle godine nije štedilo, te ako bude potrebno, dat će se još sredstava za uzdržavanje.

Zrnc veli, da treba i omladinu podupirati, a ne samo botanički vrt, i da bi bilo uputno, da se i sami pobrinu za sredstva, a Lošnig odgovara, da je on mnogo vlastitih sredstava utrošio u vrt, jer voli prirodu.

7. Eventualije. — Loidl stavlja upit, zašto je krasni spol u takom malom broju zastupan, a gdjica Kozmar odgovara, da su se mnoge članice udale i sada kod kuće čuvaju djecu.

Budući da se na upit predsjedatelja više nitko ne javlja za riječ, predsjedatelj u 9.50 zaključuje skupštinu pjevanjem »Lijepe naše.....«.

U Zagrebu, dne 27. veljače 1941.

Podpredsjednik: Ing. Ivo Godek

Zapisničar: Stjepan Žulić

Ovjerovitelji zapisnika:

Dr. Stjepan Hild, Rudolf Štefan

DRUŠTVENE VIJESTI

Alpinistički odsjek je nabavio nove znakove za izvršujuće članove. Pravo na nošenje tih znakova imaju samo oni članovi odsjeka, koji prema pravilima izvrše niz teških uspona u planinama. Ti se usponi izvršuju u roku od jedne godine.

Potrebno je izvršiti 3 penjačka uspona u stijenama (jedan u silazu), dva obična uspona ljeti iznad 2000 m., jedan zimski iznad 2000 m. i jedan zimski iznad 1600 m.

Znak za izvršujuće članove Alp. odsjeka
(Nacrt od M. Krakera)

Znak se može postići i bez penjanja. Zato je potrebno izvršiti dva ljetna uspona iznad 2200 m., tri ljetna uspona iznad 2000 m., jedan zimski uspon iznad 2000 m. i dva zimska uspona iznad 1600 m.

Kako se iz svega toga može vidjeti, nosilac znaka Alpin. odsjeka mora biti vrstan i izgrađen alpinist, sposoban izvesti i najteže uspone u planinama. Članovi odsjeka se nalaze pod vodstvom naših priznatih alpinista, pod čijim nadzorom se stručno naobražavaju. Odsjek je ove godine podijelio svega 5 komada znakova iz čega se razabire, da nije lako postati izvršujućim članom Alpinističkoga odsjeka.

S. B.

H. P. D., GLAVNA PODRUŽNICA »BJELAŠNICA« U SARAJEVU.

Glavna podružnica »Bjelašnica« u Sarajevu organizirala je u ovoj zimskoj sezoni čitav niz predavanja iz planinarskog područja. Sva ova predavanja uglavnom su održavali domaći predavači iz Sarajeva, jedino je na poziv ove podružnice održao veliko javno predavanje g. Brezovečki iz Zagreba o temi: »Prvi uspon na Veliki kuk na Čvrsnici« uz prikazivanje brojnih kolor-diapozitiva.

21. XI. 1940. — Dr. Josip Fleger: Kolor filmom po Čvrsnici. U ovom prvom predavanju, koje je održao predsjednik »Bjelašnice« g. dr. Fleger, prisutni su imali rijetke prilike da se na neko vrijeme prenesu na ovu našu lijepu, a našim planinarima relativno vrlo malo poznatu planinu. Dr. Fleger kao odličan poznavalac Čvrsnice uspio je da nam dočara njenu ljepotu.

28. XI. 1940. — Josip Sigmund: Skijaška tehnika natjecanja i planinarenja. G. Sigmund, koji je inače poznat u Sarajevu kao odličan skijaš-planinar, a koji je ujedno jedan od prvih saveznih skijaških učitelja iz Sarajeva, razradio je kao uvod u novu skijašku sezonu do u tančine gornju temu. Predavač je ovom prilikom prikazao razvoj skijaške tehnike od Norvežanina Knitfelda, Austrijanca Zdarskoga te njegova učenika Bilgerija sve do osnivača Arlberške škole Šnajdera, te osnivača nanjovije skijaške škole tempo-tehnike Francuza Alaisa i Švicarca Mathijasa.

2. XII. 1940. — Slavko Brezovečki: Prvi uspon na Veliki Kuk na Čvrsnici. Na poziv H. P. D. »Bjelašnice« g.

† DRAGUTIN BRAHM

Tragično nastradao prilikom pokušaja prvenstvenog penjačkog uspona na Anić-kuk 27. lipnja 1938.

Brezovečki, jedan od učesnika, koji su prilikom otvorenja planinarske kuće pod Velikim Vilincem na Čvrsnici uspjeli da se uspnu uz ogromnu stijenu Velikoga kuku, održao je u dvorani Napretkove Hrvatske čitaonice zanimivo predavanje o ovom velikom pothvatu. Stijena Velikog kuka je do nedavno bila nepoznata našim ljubiteljima penjačkog športa, iako je ona najviša stijena u Hrvatskoj. Po svojoj visini ona nadmašuje čak i Triglavsku stijenu, koja je doskora smatrana najvećom stijenom, sve dok to prvenstvo nije ustupila stijeni Velikoga kuka. Našim neustrašivim penjačima, gg. Brezovečkom i Dragmanu, uspjelo je nakon dvodnevnog penjanja i jedne probdjevene noći »ni na nebu, ni na zemlji« da osvoje ovu ogromnu stijenu i time dokažu, da i mi imamo penjača, koji su dorasli i za najteže zadatke ove vrste. — Kako je u Sarajevu razmjerno malo poznata ova grana planinarstva, za ovo je predavanje među sarajevskim planinarima vladao velik interes, tako da je dvorana Hrvatske čitaonice bila dupkom puna. G. Brezovečki je ispunio očekivanja svakoga posjetioca, jer je uz prikazivanje lijepih kolor-dijapozitiva u vrlo interesantnoj interpretaciji svojega pothvata produbio smisao i uveliko povećao interes planinara za penjački šport.

5. XII. 1940. — Ljubomir Stipić: Planina i zdravlje. Iako je svima nama planinarima uglavnom poznato, kako planina djeluje na naš organizam, ipak je predavaču ovoga puta uspjelo da svoje predavanje učini interesantnim. G. Stipić je naročito istakao djelovanje planinskog sunca i zraka na uništavanje nepoželjnih kužnih klica, koje se uvlače u naš organizam i protiv kojih se ovaj svim silama bori.

19. XII. 1940. — Pavao Fukarek i Josip Sigmund: Treskavica planina. U ovom predavanju predavači su nam pokazali jednu novost. Tu su nam dva predavača istovremeno uz projekcije prikazali našu lijepu Treskavicu. Predavači su međusobno podijelili materijal tako, da je g. Sigmund govorio o etičkim osobinama i socijalnim prilikama tamošnjih seljaka, dok je g. ing. Fukarek govorio o geološkom sastavu, fauni i flori, napokon su zajednički dopunjavajući jedan drugoga povorili o prilazima i putovima, zatim o položaju kao i o najzgodnijim skijaškim terenima. Dakle, sve što bi moglo interesirati planinara ova dva predavača su do u tančine prikazali i to na jedan donekle nov i interesantan način.

9. I. 1941. — Dr. Fleger: Prva pomoć planinara. Ovdje već po drugi put susrećemo predsjednika g. dr. Flegera, gdje nam razglaba tako važno pitanje po nas planinare. Inače poznat u Sarajevu kao medicinski stručnjak dr. Fleger je u vrlo interesantnim potezima prisutnima rastumačio sve, što je jednom planinaru potrebno, da pomogne svom drugu, kojega je zadesila nesreća u planini. Dr. Fleger je naročitu pažnju obratio prelomu kosti s krvarenjem, te je uz mnoge skice i praktično pokazao potrebni način previjanja bolesnika.

9. I. 1941. — Gjurin Miroslav: Plitvička jezera. Na ovom predavanju susrećemo mladoga predavača, koji nam opisuje ljepote naših Plitvičkih jezera. Uz projekcije nekoliko lijepih dijapozitiva g. Gjurin nam opisuje šumovite predjele, u kojima je smješten bazen ovoga čuda prirode. Opisuje nam brojna jezera i vodopade, koji na zadivljenog posjetioca ostavljaju nezaboravan utisak.

16. I. 1941. — Dr. Josip Fleger: Počeci planinarstva u Bosni i Hercegovini. U svom trećem predavanju dr. Fleger iznosi cijelu studiju o počecima planinarstva u Bosni i Hercegovini. Malo kome je poznato planinarstvo u svom prvom stadiju u ovim krajevima. Predavač nam je iscrpno u vrlo interesantnim crtama prikazao prvo djelovanje na planinarskom području. Upoznao nas je, kakav je duh vladao kod prvih organiziranih planinara i koliko je poteškoća i zapreka stajalo na putu ljubiteljima planinarstva.

23. I. 1941. — Ing. Pavao Fukarek: Munika. Ovdje po drugi puta susrećemo ing. Fukareka, ali nam sada govori o predmetu, čiji je dobar poznavalac već po samoj svojoj stručnoj spremi. Predavač je s velikom vještinom izbjegao ukočenost stručnoga prikazivanja, te je u tečnom, kroz cijelo vrijeme interesantnom prikazu upoznao sve prisutne posjetioce s ovom rijetkom vrstom bora. Predavanje je popraćeno prigodnim slikama i dijapozitivima.

Skijaška utakmica H. P. D.»Bjelašnice« na Bukoviku. — Ovogodišnja skijaška utakmica za klubsko prvenstvo H. P. D. »Bjelašnice«. Utakmicu je organizirala društvena Ski-sekcija, kako je to i prijašnjih godina činila. Iako je među članovima Ski-sekcije za ovu utakmicu vladao živ interes, naročito među natjecateljima, ipak odziv posljednjih nije bio onakav, kakav se očekivao radi nepovoljnih vremenskih prilika, koje su vladale uoči utakmice. Zbog toga je mnogim natjecateljima bio onemogućen odlazak na Bukovik. Naprotiv, skijaša nenatjecatelja stiglo je mnogo više, što je dokaz, da su skijaške utrke omiljele društvene priredbe, koje se prate s vidljivim zanimanjem. Karakteristično je, da je i ovaj put za utakmicu vladao živ interes među okolnim seoskim mladićima, koji se u skijaškoj vještini i izdržljivosti vrlo uspješno natječu s gradskim skijašima.

Nakon nevremena uoči utakmice osvanuo je na Bukoviku u nedjelju na dan utakmice krasan zimski dan, kakovih je malo bilo ove zime. To je unijelo razumljivo raspoloženje među posjetioce snijegom pokrivene planine, tim više, što je ova promjena nastupila nenadano nakon tolikog envremena dan ranije. Međutim ovo stanje nije dugo potrajalo. Oko 10

Dva prvaka na utakmici na Bukoviku

ŠIRITE »HRVATSKI PLANINAR«

sati počeli su se kupiti oblaci i lagano je nastupalo pogoršanje vremena, što međutim nije utjecalo na izvođenje utakmice, jer su snježne prilike ostale skoro nepromijenjene do samog svršetka utakmice.

Trka je vođena na 8 km dugačkoj stazi koja se imala prijeći dva puta. Staza je vodila od planinarskog doma na Voluj-stijene — Broćanicu — Ivanovu ravan — Šokčev do te se preko Perića livada spuštala niz sam Bukovik do cilja pred planinarskim domom.

Okategorirana kao teška gorska, sa 50% uspona te isto toliko ravnice i spusta, staza je tehnički zadovoljavala i pružila natjecateljima izvrsnu priliku, da okušaju svoju vještinu i izdržljivost. Visinska razlika iznosila je oko 300 m. Temperatura kod starta — 1°C, a kod cilja 0°C.

Start je otpočeo u 10 sati, a startovalo je 11 natjecatelja, od kojih četvorica iz susjednog sela Močilaca kao trkači izvan konkurencije.

Od društvenih natjecatelja prvi je stigao dosadašnji prvak Julije Draženović za 1 sat, 34 min., 36 sek.; drugi Norbert Helcl za 1 sat, 53 min., 12 sek.; treći Josip Uherka za 1 sat, 57. min., 37.5 sek. Trkači izvan konkurencije postigli su ove rezultate: 1 Savo Andžić 1 sat, 33 min., 40 sek., 2. Milan Rašević 1 sat, 35 min. 47 sek. i 3. Jovo Tomić 1 sat, 37 min., 35 sek. Najbolje vrijeme postigao je seoski mladić Savo Andžić, koji je stigao na cilj ispred najboljeg društvenog takmičara az 1 min. i 56 sek.

Utakmicu je vodio pročelnik Ski-sekcije Josip Nepomucki s tehničkim vođom Stjepanom Maltarićem uz sudjelovanje Martina Ivezića kao sudca.

Prva trojica natjecatelja dobili su od Ski-sekcije za uspomenu na natjecanje spomen-diplome.

U večer uoči utakmice priređena je u planinarskom domu na Bukoviku mala skijaška zabava, na kojoj su se skijaši i skijašice ugodno zabavili, kako je to običaj u ovakovim zgodama. **LJ. S.**

FOTO
GRIESBACH I KNAUS
ZAGREB
Jurišićeva ul. 1 • Zatražite cjenik!

TOMISLAVOV DOM
SLJEME 1012 m.

najobljubljeniji i najmoderniji dom planinara i športaša na Sljemenu. Moderni komfor, tekuća voda i novo uvedeno centralno grijanje. — Prvorazredna kuhinja. Cijene umjerene.

UPUTE DAJE:

HRVATSKO PLANINARSKO DRUŠTVO U ZAGREBU,
Varšavska ul. 2-a — Telefon 65-01

PLANINARI, ŠPORTAŠI I SKIJAŠI
kupujte kod naših oglašivača!